

NOVA NESOGLASJA V DELAVSKIH VRSTAH

Kdo je v današnji krvavi tragediji resnično ukanjen?

NAJMASTNEJSI KOS POLJSKE ZA NEMCIJO. — MUSSOLINI OPOZORIL ANGLIJO IN FRANCIJO NA "LOGICNOST". — VSE MALE DEZELE IN KITAJSKA KOCKE V IGRI IMPERIALISTOV

Mnogi ugibajo, ali pa z gotovostjo trdijo, da se je Hitler s svojo pogodbo s Stalinom strahovito ukanil. Samo po sebi umevno, da ta nazor siri v prvi vrsti komunistična propaganda, a verjamejo ji mnogi, ki niso komunisti, toda so sovražniki hitlerizma.

Hitler s paktom še ničesar izgubil

Dejstvo je, da ni dozdaj Hitler radi sporazuma s Stalinom še ničesar izgubil. Ako bi se Stalin zavzel za Poljsko skupno z Anglijo in Francijo, bi imel Hitler na grbi vojno na dveh frontah z mogočnimi nasprotniki. V nji bi bil nedvomno poražen. Nihče se ni tega zavedal bolj kakor Hitler sam. Edino zato je zavrgel krinko protikomunistične zveze in se pogodil z Rusijo za razdelitev Poljske. To je njegov diplomatičen in vojaški trijumf, ne pa ukanjenje.

Poljsko je s svojim ogromnim navalom demoraliziral in jo pohodil v par tednih. Ohranil je zase najboljši del, v katerem je 86 odstotkov poljskega rudništva, nad 91% elektro-tehniške, 87% kemične, 97% tekstilne, 84% usnjarske, 80% živilske in nad 68% lesne industrije. Vrh tega so v Hitlerjevem delu pogazene Poljske najboljše prometna sredstva, najbolj razvita mesta in industrijalno in kulturno najbolj izvežbano prebivalstvo.

Ruski del večinoma polja in pašniki

Rusija je v tej razdelitvi dobila veliko večji del, toda obsega večinoma polja in pašnike, precej oljnih vrelcev in povprečno kakih 16% od celokupnih industrijskih in rudniških obratov poražene republike. Več je Rusija pridobila v stratežnem oziru, ker je pomaknila svoje meje do Madžarske, jo podaljšala ob Rumuniji in Litvanski ter jo pritaknila k Hitlerjevi.

Hitler je izjavil že pred meseci, da mora postati Gdansk njegov čimprej. Dozdaj so se mu take zahteve izpolnile brez vojne. V tem slučaju je uvidel, da se je zarekel. Ko hitro sta se Anglija in Francija resno zavzeli za Poljsko, je začel me-

tariti s Stalinom in rezultat je, da je prišla poljska republika med dva ognja. Hitler je v tej igri sijajno zmagal, kar se Poljske tiče. Rusija je igrala podrejeno vlogo. Ako bi res hotela braniti Poljsko in narodne manjšine v nji, bi ne dopustila vzeti Hitlerju vso smetano, zase pa pridržala le posneto mleko, nego bi zahtevala vso Poljsko in jo vso, ne samo njene najubožnejše dele. pridružila zvezi svojih republik. Tako pa je za enkrat na Poljskem zmagovalec Hitler. On v tej kupčiji ni bil v ničemer ukanjen.

Mussolini spustil mačka iz vreče

To resnico je potrdil tudi Mussolini, ki je v svojem govoru dne 23. sept. dejal, da ker je Poljska brezupno poražena in razdeljena med Nemčijo in Rusijo, je za Anglijo in Francijo najpametnejše to dejstvo priznati in nehati z vojno proti Nemčiji. Nato se je Mussolini ponorčeval, da če London in Pariz mislita še braniti Poljsko, je logično, da morata napovedati vojno tudi Rusiji, ker je tudi ona vpadla na njeno ozemlje z oboženo silo v namenu, da si vzame določeni kos.

Torej sta v tej igri ukanjeni vladi v Parizu in Londonu in izigral ju ni Hitler nego Stalin, ki se je pogajal javno z Anglijo in Francijo proti Hitlerju, s Hitlerjem pa mešetaril tajno proti demokratičnim velesilam na zapadu, kakor so jih do 24. avgusta označevali komunisti.

Skrivnosti diktatorjev

V tekmi z Veliko Britanijo je torej v ljubimkanju z Moskvo zmagal Hitler. Koliko časa bo ta ljubezen trajala, in kaj bodo še njene posledice, lahko le ugibamo. Stalin ni dolžan zaupati svojih načrtov nikomur, niti ne Hitler, ne Mussolini. Kar eden ali drugi sklene, je sklenjeno in "parlamentno", ki jih imajo zaradi demokratičnih efektov, jim morajo njihove okolice potrditi v par minutah. Opozicije ni, razen v koncentracijskih kempah, na prisilnih delih in kanalih in pa na pokopališčih. Naj bo sklep diktatorja še tako nerazumljiv, vse čaka (Nadaljevanje na 5. strani.)

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

V Chicagu se ta teden vrši konvencija Ameriške legije. V soboto, v nedeljo in posebno v ponedeljek so se dogajali po downtownu prizori, o katerih je priznala celo čikaška Tribuna, da mnogi niso za v tisk. Vse dostojanstvo je šlo k vragu. Okrog četrtr milijona ljudi se je drenjalo po ulicah, v hotelih in kabareti ter uganjalo orgije. Drugače je bila stvar patriotična kot običajno vsako leto in na konvenciji so tudi molili kakor je navada. Še par let, pa bo te fante minilo veselje uganjati neumnosti. Znore lahko le še ob taki priliki, drugače pa se morajo ravnati že po zdravniških predpisih.

Konvencija AFL se bo pričela prihodnji ponedeljek v Cincinnatiju. O. Razpravljala bo o sedanjem boju zaradi oblike nevtalnosti, o borbi s CIO in Wm. Green obljublja, da bo poizvela akcijo tudi proti profitarstvu, ki se razcveta v tej deželi kot posledica evropske vojne. Predsednik Roosevelt je obljubil konvenciji poslati pismen pozdrav. Odbor ga je povabil, da naj se odzove osebno, pa je odgovoril, da ne bo udeležil. Vzrok je skoroda razdor med unijami, radi katerega je Roosevelt s svojimi posredovanji zameril že obema skupinama.

Armour Co. vztraja, da ne bo šla v pogajanja s CIO za kolektivno pogodbo, ki bi bila veljavna za delavce v vseh njenih tovarnah, ampak edino v vsaki posebej. Unija je že večkrat zapretila s stavko, a izgleda da jo je družba pripravljena riskirati v nadi, da izide zmagovalka iz boja. Dasi je besedilo Wagnerjevega delavskega zakona v tem slučaju v prilog unije, so

tisti, ki razpolagajo s sodnimi in drugo oblastjo, naklonjeni misljevju Armourjeve kompanije. Zvezni uradniki, med njimi delavska tajnica Perkinsova, so in še skušajo spor poravnati sporazumno z obema prizadetima strankama.

Jugoslavija se je baje odločila priznati sovjetsko Rusijo. V Moskvi je nimajo radi. Še manj pa je mislil o vrednosti Moskve režim v Beogradu. Če se sporazume Moskva s Hitlerjem tudi o usodi Jugoslavije, kakor sta se glede Poljske, bo moral Beograd pogoltniti zelo grenko pilulo. Kajti jugoslovanska vlada je lahko delala po svoji trmi le dokler je bila Francija vodilna sila nad evropskim kontinentom. Drugače je vladala po svojih kapricah, kakor Poljska, in smatrala, da lahko kljubuje vsem. Škodovala je s tako politiko najbolj Jugoslaviji sami.

"Poljska boljjevizirana", poročajo iz kovačnice v Rigi. Pravijo, da to pomeni povečanje revščine na Poljskem. Hitlerjeva armada s svojim letalstvom je uničila kar je dosegla. Kmetom so pojedli pridelke vojaki. Zdaj je zima na pragu. Rusko vojno poveljstvo baje razdeljuje velepovestva med kmete. Potem bodo male domačije spet združene nazaj v velepovestva, ki jim pravijo "kolhozi" ali kolektivne farme. Milijone obupanih prebivalcev Poljske danes edino skrbi, kako se preživeti. Dokler jih nista napadli kar dve "osvobodilni" armadi, so shajali vsaj za silo, prihodnje mesece pa bodo morali vsled nove "svobode" umreti tisoči in tisoči v posledicah pomanjkanja, ran in vsled izgube vsega, kar so imeli.

KONVENCIJA HBZ POTEKLA BREZ VAŽNIH SPREMENB

Peta redna konvencija Hrvatske Bratske Zajednice v Pittsburghu je trajala 12 dni. Dnevnice so bile po \$12. Glavni predmet zanimanja ves čas zborovanja so bile spletke za razdelitev služb v glavnem uradu in odborniških mest. Takozvani narodni blok se je večkrat razbil, ker so komunisti s svojim oportunističnim in ponujanjem mandatov spretno izigrali ambiciozne glavne odbornike in vodilne delegate drug proti drugemu. Glavnega predsednika Ivana Butkovića so skušali vreči z ohijskim demokratskim politikom in bivšim komunistom Boydom (Boi-

čem), ki pa je bil poražen. Dobil je 115 glasov in Butković 132.

Glavni podpredsednik je W. Boyd (Boič) (ki je dobil 132 glasov, njegov tekmeec Orešković, ki je predsedoval konvenciji, pa 114.

Glavni tajnik je spet Anton Derkos, toda zmagal je samo z enim glasom večine. Dobil je 123 in njegov protikandidat Horvath, urednik angleške priloge "Zajedničarja" in upravitelj tiskarne, pa 122.

Za bolniškega tajnika je izvoljen Janko Kovač, ki je dobil (Nadaljevanje na 5. strani.)

NOVE METODE V OSVAJANJH

Vnanji minister Estonije je bil pozvan v Moskvo. Po nekaj urah posvetovanja z Molotovom se je vrnil.

Turški vnanji minister je bil v Moskvo slično "povabljen".

Tako je Hitler povabil zadnjega kanclerja samostojne Avstrije, zadnjega predstavnika samostojne Čehoslovaške in zahteval predse tudi zadnjega ministra vnanjih zadev poljske republike, ki pa se ni hotel odzvati.

Taki ukazani obiski so ponavadi obsodba v smrt samostojnosti dežele, katere taki predstavniki zadnji zastopajo.

Vojna podmornic

V prejšnji svetovni vojni so nemške podmornice in druge vojne ladje potopile nad 5.400 parnikov raznih dežel, med njimi Lusitanijo, na kateri je izgubilo življenje 1.198 ljudi. Ta podmorska vojna Nemčije je bila užig za vstop Zed. držav v takratno svetovno pokolje. Nemčija preti, da bo njena sedanja vojna s podmornicami še vse bolj grozovita kakor prejšnja.

Hrvatska zastava spet dovoljena

Hrvatska narodna zastava, ki je bila do letošnjega sporazuma med dr. Mačkom in vlado v Beogradu prepovedana, je spet dovoljena. Na uradnih banovine Hrvatske bo morala biti razobešana poleg hrvaške narodne trobojnice tudi državna zastava, na državnih uradih po Hrvatskem pa samo državna zastava.

Sporazum določa, da smejo Hrvatje razobesiti svojo narodno zastavo kadarkoli hočejo, vendar pa se od njih pričakuje, da dajo tudi državnim zastavi dostojanstveno mesto.

Slovenska in srbska zastava sta še prepovedani, vendar pa se tistih, ki jih razobešajo, več ne preganja, kakor se jih je do konca lanskega leta.

Ali vam kaj pišejo iz Jugoslavije?

Ako dobite kaka sporočila o razmerah v Jugoslaviji, ali od kjerkoli iz inozemstva, pošljite jih v objavo Proletarcu. Pazili bomo, da ne bodo omenjeni ne prejemniki ne pošiljatelji pisem.

Zaskrbljenost Finske

Finska republika ki je smatrala, da ima pred Rusijo najboljše zaščito v Nemčiji, je spet v kleščah. Morala se bo osredotočiti v toke, ki jih je bo narekoval moskovski-berlinski sporazum.

VPRAŠANJE NEVTALNOSTI USA POVZROČA RAZLIKE V NAZORIH TUDI V UNIJAH CIO IN AFL

ZA IN PROTI ROOSEVELTU. — BORBA MED J. L. LEWISOM IN WM. GREENOM SE BO NADALJEVALA. — KOMUNISTI SE ZELE OTETI IZOLACIJE IN ZAKONOV

V sedANJI VOJNI KRIZI JE tra-gično, da ni še izgleda za spozrazum med unijami CIO in AFL, pač pa se borbarske marsikje celo postruje. Zdi se, da je Rooseveltova administracija uvidela, da so njeni apeli za slo-gov med unijami zaman in je nevarnost, da se bo proti njim obrnila s podpiranjem predlo-gov za omejevanje industrial-nih sprov in borb med unija-mi, "ki škodujejo delavstvu in javnosti", kot to vztrajno po-udarja protiujijska propagan-da in zdaj tudi že mnogo takih, ki so bili prijatelji unij.

Vprašanje nevtalnosti

Glede umešavanja Zed. drž-av v vojne spore imata obe skupini enako stališče. Ozi-ro-ma vsaj predstavnika obeh skupin. Predsednik AFL William Green je odločno za nevtal-nost. Njemu ta zahteva pristoj-a, ker je on več ali manj nas-protnik Rooseveltove vnanje in tudi notranje politike—sled-nje zato, ker meni, da je naklon-jena CIO in s tem posredno in neposredno kvarna unijam A. F. of L.

Tudi Lewis kritizira

Ze kaki dve leti se tudi John L. Lewis bolj približuje tabo-rom, ki delujejo proti sedanje-mu predsedniku. Zameril se mu je v nekaterih stvarkah, ker ni storil ničesar drastičnega v po-moč unij CIO, ki so bile v bor-bi, a tudi v politiki v Pennsylv-aniji in nedvomno drugde so nastala nesoglasja med njima. Lewis bi rad, da bi ga Roose-velt v njegovih akcijah odprto podpiral, neglede na posledice. Predsednik pa hoče sam imeti glavno vlogo in vrh tega je on res za pomirjenje med CIO in AFL. Ker ga ni še na vidiku, je pokazal obema skupinama, da mu je boj med njima enako zo-pr in je to večasi tudi že pikro-poudaril.

Dvoje mnenj o predsednikovi taktiki

Tako se je Lewis Rooseveltu

odtužil in v svojem govoru na Labor Day mu je očitno poka-zal neprijaznost. Zahteval je od Roosevelta predvsem, da je njegova dolžnost preprečevati vse, kar bi to deželo utegnilo zaplesti v vojno, in ob enem ga svaril, da ni povsem zvest tej nalogi. Niti Green ni bil v to-doziru toliko kritičen. Roosevelt je Lewisu v odgovor s pomočjo svojih zvestih pristašev odgo-ovoril, da mu prav nič ne pristoj-a govoriti o miru, ako ga ne mara niti v unijah v tej deželi in stori vse v svoji moči, da se razkol pospešuje.

Tudi Sidney Hillman, ki je priznan drugi glavni voditelj CIO, je govoril, toda drugače nego Lewis. Hillman je Roose-velta in njegovo politiko hvallil in izjavil, da mu zaupa popol-noma, kar pomeni, da je v vod-stvu CIO med Lewisom in Hill-manom o tem nesoglasje, ki ga je svoječasno prerokoval že vo-ditelj unije ILGWU Dubinsky.

Zagate komunistov

V tem položaju so najbolj v zagati komunisti. Bili so za Roosevelta in podpirali njego-vo provojno politiko v korist Francije in Anglije, zdaj pa jim je nerodno to hlinjeno pri-jateljstvo prehitro odpovedati, zato so se zmerom za Roose-velta, toda ob enem za "mir" ka-kor Lewis in proti "imperialisti-čni vojni". Do srede avgusta so bili zanj. Silno neprijetno jim je pred kongresno komisijo razkladanje njihovega delova-nja, njihovih dohodkov in trik-ov. Obtežilnega materijala je proti njim mnogo in predložili so ga prejšnji najodgovornejši funkcionarji kom. stranke in zastopniki sovjetske Rusije sa-mi. Vrh tega je zrušen ves ko-munistični evangelijski borbe pro-ti fašizmu, proti agresiji in za demokracijo. Invazijo v Polj-sko zdaj opisujejo za "osvobo-dilno vojno", mesec pred tem pa so Poljski obljubili vso mo- (Nadaljevanje na 4. strani.)

"Listu v podporo"

Vai delavski in liberalni listi v tej deželi so odvisni za svoje vzdrževanje od izrednih dohodkov. Izvzeta so le oblatna glasila unij in podpornih organizacij.

"Proletarec" se je pred leti opiral največ na tiskovni sklad. Apeliral je na klube, posameznike in napredna društva vsako leto za prispevke, ki so mu pomagali kriti deficit. Pozneje smo mu zvišali redne dohodke s pomočjo oglasov, Majskega Glasa, koledarja in knjigarne.

V sedanji krizi so ti viri zelo nazadovali in tako je list spet primoran iskati več prispevkov v tiskovni sklad. Mi bi rajše tisoč novih naročnikov in več oglasov. Toda če jih ni, je pred nami vprašanje, kje dobiti razliko.

V tiskovni sklad smo dobili letos blizu \$900. To ne zadostuje in upravnistvo je v skrbeh, kaj storiti, da ne zagazimo v preobčuten dolg. To se ne sme dogoditi.

Na klube in posamezne naročnike apeliramo, da naj nam v tem položaju pomagajo z agitacijo za nove naroč-nike in z nabiranjem prispevkov v tiskovni sklad. Ako se za te naloge organiziramo v skupinah, bo delo toliko lažje. Kjer to ni mogoče, naj jo vrše posamezniki. Čimveč nas bo, bolj zanesljivo bomo zmagovali težkoče. Ne prezrite no-bene prilike, ki se nudi nabirati kolikor koli v tiskovni sklad "Proletarca".

V TEJ ŠTEVILKI

V tej številki na četrti strani sta dve mnenji o "Proletarcu". Eno je porazno, pisano s pred-sodki, drugo z razumevanjem in strpnostjo.

Velika večina čitateljev Pro-letarca ga naroča zaradi vred-nosti gradiva v njemu. Vstre-zati vsem kajpada ne more.

Čitajte v tej številki članek o novih nesoglasjih v delavskih vrstah, članek o podjarmlje-njih v Evropi, o ugibanjih, ali je prevaril Hitler Stalina ali na-sprotno in poleg teh vse drugo gradivo na slovenskih in angle-ški strani. Ne prezrite poročila o konvenciji HBZ.

Maršal, ki je dokončal svojo nejunaško vlogo

Poljski diktator maršal Ed-ward Smgly-Rydz je bil po sve-tu mnogo oglašan. Oblačil se je gizdavo in prasa so mu krasila odlikovanja kolikor si jih je mogel napeti na maršalsko blu-zo. Poveljeval je armadi, ki je po njegovem zagotovitvi štela z rezervami vred štiri milijone mož. Njegov štab je zagotav-ljal, da ako Hitler kani udreti na Poljsko, bo naletel na od-por, ki ga bo stri in pognal nje-gove sile od kjer so prišle, kolik-or jih bo sploh ostalo za beg.

Dogodilo se je obratno. Ne maršal Smgly-Rydz, ampak Hitlerjeva bahavost je obvelja-

la. Uničil in razgal je marša-lovo armado v manj ko treh tednih. Milijarde, ki jih je v dveh desetletjih potrošila Polj-ska za svojo obrambo in zgra-ditev industrije v ščitenje ne-odvisnosti Poljske, so bile vrže-ne v vodo.

Poljski vnanji minister Beck in maršal Smgly-Rydz sta bila zmožna uvesti diktaturo nad prebivalstvom Poljske, ker je lažlje držati k tlom milijone neoboroženih delavcev in kme-tov kot pa mehanizirano, izbor-no izvežbano armado, kakršno je pognal nad Poljsko Hitler, da jo pogazi liki orkan.

Stotisoči Poljakov so storili vse v svoji moči, da ubranijo svojo deželo pred novim pod-jarmljenjem. Ampak mogočni maršal, ki se je prikopal do diktatorske službe, ni bil spo-soben uporabiti navdušenja poljskega naroda za odpor vsaj toliko časa, da bi bil častno po-ražen.

Res je imela Nemčija pred-nosti, ker je obkrožila Poljako s treh strani in planila vanjo z najmodernije opremljeno ar-mado, kakršni Smgly-Rydz ne bi mogel biti kos. Toda splah-neti pred njo kakor je moralo njegovih dva do štiri milijone

mož, izgubiti vse vojno letal-stvo brez boja, ne poiskati si nikjer terena, kjer bi se z Nem-ci resno spoprijel, vse to doka-zuje, da je bil on maršal samo po imenu. Kolajne in odlikova-nja na njegovih prsih so bile le dekoracije.

Poljska je vojno izgubila vsled ogromne premoči proti se-bi, a izgubila jo je tudi nečast-no vsled nesposobnosti svojega diktatorskega režima, čigar člani so utekli na varno predno jim je bilo treba. Odlikovanja na njihovih prsih so izgubila celo dekoracijski pomen.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75, za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobitve v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz.
Business Manager: Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drašler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2664.

Podjarmljenja, ali sodelovanje?

Marsikdo v tej deželi meni, da je prav, če se male države v Evropi odpravi. Čemu naj eksistirajo, če pa so le večni predmet vojnih nevarnosti in same sebi v napotje?

V stari habsburški monarhiji je bil venomer ponavljan rek nekega češkega državnika, ali kdor koli ga je že prvi poudaril, ki se je glasil:

"Če ne bi bilo Avstrije, bi jo morali ustvariti!"

Ampak vlada na Dunaju tega ni nikoli pravilno razumela. Namesto, da bi narode pridobila za SODELOVANJE na gospodarskem in državotvornem polju, je nad njimi vladala kot nad manjvrednimi ljudstvi, Nemci pa so ji bili prednostni narod. V vojni krizi je Avstro-Ogrska, ki je imela vse pogoje za gospodarsko, politično in kulturno prosperiranje, morala propasti, ker ni razumela načela, da je treba za kooperacijo taktike, ki vodi v neprislusno sodelovanje ne pa orožnikov, ki ga siloma tirjajo.

Male dežele, ki so nastale po svetovni vojni, bi mogle uspevati le, ako bi se organizirale posebno v podonavju (Čehoslovaška, Avstrija, Ogrska, Rumunija, Jugoslavija, Bolgarija in tudi Grčija ter Albanija) v ekonomsko edinicu.

Imperialistične sile jim take RESITVE niso pustile. Vsaka je hotela le sebi koristiti neglede na druge.

Čehoslovaška je vzlic temu imela boljše življenske razmere kakor jih ji je dal Hitler, zdaj pa je bolj zaslužjena gospodarsko, kulturno in politično kot kdaj prej v novejši zgodovini.

Tvorba poljske države je bila vse kaj drugega kot idealna. Njena vlada je bila piškava. Ampak edinole Nemci na Poljskem so si želeli pod tretji rajh, dočim so Ukrajinci zahtevali avtonomijo in židje več upoštevanja in svobode. Poljska je bila šele v procesu osvobodjevanja, kajti dolgoletno zasužnjevanje pod Nemci in carizmom pusti posledice, ki se jih ne more odpraviti v enem ali dveh desetletjih. Nova razdelitev Poljske med Rusijo in Nemčijo ni odpravila prav nobenega problema, pač pa je ustvarila NOVE. Kajti med podjarmljenjem in sodelovanjem, med terorjem in svobodščinami, med zasužnjevanjem in svobodo je nepremostljiva razlika. Niti se tako močna propaganda ne bi mogla udušiti te resnice.

Zabava Diesove komisije

Diesova komisija ima te tedne zabavo z zaslišavanjem nacije in komunistov. Vse do sovjetsko-nacijskega pakta so komunisti trdili, da se bore za demokracijo in proti hitlerizmu, naciji pa so prisegali, da so v borbi proti "židovskemu komunizmu". Člani komisije jih vprašujejo, kaj je razlika med nacizmom in komunizmom, in čemu treba borbe med njima? Saj sta glavarja nacizma in komunizma vendar pobotana?

Predstavniki nacijskih in komunističnih organizacij so kajpada bolj in bolj v zadregi z odgovori na to vprašanje, laglje pa shajajo Coughlinovci, ki so fašisti Mussolinijeve baže. Nacizem in komunizem sta protj verj, pravi Coughlin, sta "antikrščanska" in oba krvoločna (Stalin in Hitler morita opozicijo), dočim so Coughlinovci za tako stanovsko državo, v kateri bodo zaščiteni "vsi pošteni ljudje", na primer kakor v Italiji.

Najtežavnejši položaj pa so imeli člani nemškega "bunda". Oslanjali so se na Hitlerja in poudarjali njegovo sovrastvo proti kominterni in Rusiji. Ko so bili pred komisijo znova pozvani, so se izgovarjali a zadrege vendar nosi mogli skriti. Niti je ni mogel skriti tajnik komunistične stranke Earl Browder. Če zagovarja Hitlerja in nacije z ozirom na Rusijo, čemu ne bi bil lahko Hitler prav tako dober za Browderja, kar se politike Zed. držav tiče?

Zares nerodno, kajti sledilec diktatorjev nikoli ne vedo, kam jih bodo njihove muhe jutri zapeljale.

Dvojna morala

Kapitalistični krogi se silno jeze, kadar se jim skuša z zakoni ovirati njihove profitarske kombinacije za monopoliziranje vsega, kar jim donaja bogastva. Zase zahtevajo v organiziranju svojih sil, posameznikov in financ absolutno svobodo, dočim store vse v svoji moči, da delavcem preprečijo organiziranje v unije za ščenje svojih koristi. Svoboda organiziranja naj velja le za imovite sloje, ne pa za one, ki garajo zanje.

Resnica ima težko pot

Resnica ima od nekdanj in vsepovsod najtežjo pot. Toda nikdar ne omaga, nikoli ne pade, nego si utira pot dalje in dalje.

Nad trideset let deluje naše socialistično gibanje za resnico.

V nobenem slučaju se ni izkazalo za laž. Težka je bila pot in bo težavna v bodoče. Ampak resnica je pri nas in z nami. Vabi vse, ki so zanje, da korakajo z nami resnici v pomoč in s tem samemu sebi.

Polovico dela na svetu se izvrši v namenu prikazati stvari drugače kot so v resnici. — Beadle.

GNANI V SMRT ZARADI ZVESTOBE SVOJI DEŽELI

Na sliki so poljski civilisti, ki jih je nemški preki sod obsodil v smrt, ker so našli pri njih orožje. Poljski civilisti so iz zasede pobili mnogo nemških vojakov, kar je vzrok, čemu je nemška oblast odredila, da se mora ustreliti vsakega Poljaka, pri katerem najdejo orožje. Pomorili so tudi tisoče drugih.

AMERIŠKI KOMUNISTI PRED DVAJSETIMI LETI IN DANES

Piše FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje)

Edina ameriška skupina na prvi konvenciji komunistične stranke v "Smolny institutu" na Blue Island Ave. v Chicagu je bila michiganska delegacija, ki je zastopala socialistično stranko v Michiganiu. Eksekutiva socialistične stranke jo je vsled njenega druženja s komunisti izključila že pred to konvencijo. Večino, veliko večino na konvenciji so imeli delegati ruske, židovske, litvinske in drugih narodnostnih federacij, ki jih je eksekutiva socialistične stranke suspendirala iz enakega vzroka kakor michigansko ameriško skupino. Dočim so bili na Reedovji konvenciji večinoma Američani, so tvorili Ruthenbergovo "foreignerji", izmed katerih je le malo kdo znal dobro angleško. Čul si vsakojake "akcente". Delegati iz Michigana so svarili Ruse in druge, naj ne bodo tako goreči in preteči v svojem navdušenju, pa ni nič pomagalo. Michiganska skupina se je kmalu po tej konvenciji ločila od komunistov in ustanovila "proletarsko stranko" (Proletarian Party).

Glavna voditeljica michiganske skupine sta bila A. D. Batt in I. E. Ferguson, oba iz Detroita. Konvencijo je otvoril omenjeni A. D. Batt, ki je slavil rusko revolucijo in oznanil, da bo tudi ameriškega kapitalizma kmalu konec, vlado pa bo prevzela revolucionarna komunistična stranka. Za začasnega predsednika je bil izvoljen Louis C. Fraina, urednik lista The Revolutionary Age, v katerem se je odlikoval z brezobzirnim napadanjem socialistične stranke. Nobeno sredstvo mu ni bilo preumazano.

Več let pozneje se je dognalo, da je bil ta veliki "revolucionar", ta prvi predsednik prve konvencije komunistične stranke v službi justičnega departamenta in trgovske komore, torej navadni špijon in agent provokator. Odbor komunistične stranke ga je imenoval za glavnega zaupnika na tajnih sestankih kominterne, ki so se vršili v evropskih deželah. Tu di njegov tovariš, s katerim sta hodila na te zaupne sestanke, je bil špijon ameriške vlade in jermal podkupnine tudi od kapitalistov.

128 delegatov je bilo navzočih, gostov pa toliko, kolikor jih je moglo v dvorano. V seznamu delegatov so bili označeni tudi trije Hrvati, med njimi tajnik bivše hrvatske sekcije JSZ Selakovich, ki je bil pozneje deportiran. Zastopali so separatne komunistične klube, ker njihova sekcija tedaj še ni bila pridružena nobeni stranki. Precej Hrvatov pa je bilo med poslušalci. Dva izmed njih sta pomagala v posebni sobi raz-

drugo. Destokrat smo zborovali do 2. in tudi do 3. ponoči. Na drugo sejo komunistične konvencije me reditelji niso pustili. Moj bivši sodrug je z drugimi Hrvati vred izposloval, da se mi ni dovolilo vstopa. Poklical sem A. D. Batta iz Detroita in mu pojasnil položaj. "Ta poročevalec jugoslovanskega delavskega lista je važnejši kot kdorkoli delegatov," je dejal Batt rediteljem in od tedaj nisom več nadlegovali. Hrvatskim komunistom to ni bilo všeč, ampak so se morali spriznati, da je pač tako kakor je.

Konvencija je postajala vroča. Prepirali so se radi Fergusonovega predloga, da se povabijo na pridruženje k tej konvenciji vso delegacijo Reedove skupine, ki je imela iste dni svoje zborovanje in vse njene člane se prizna za enakopravne delegate. Ruska skupina je temu odločno nasprotovala in z njo vred delegati drugih narodnostnih skupin, kajti Rusi že vedo kaj je prav. Nekega delegata iz Californije se je v tem prerekanju razhudilo toliko, da je imenovala večino konvencije za "foreign element". Tedaj pa je bila ona deležna pridige, pa še kakšnih! Očitno so ji, da ni revolucionarka, da niti ne ve, kaj je komunizem, da o mednarodnosti nima pojma, kajti s svojim vpadom je očitno pokazala, da ni nič drugega kakor ameriška šovinistka. Njen ugled je potem čisto padel.

(Dalje prihodnj.)

SOVRAŽNO IN PRIJATELJSKO MNENJE O "PROLETARCU"

John Mikuš v Clevelandu smatra, da je "Proletarec" najbolj zločest list pod božjim solncecem. Njegovo pismo priobčujemo tu v celoti, ki pojasni, kam zaide človek, ki se uda fanatizmu, namesto zdravi pameti.

Z isto pošto smo prejeli pismo v Ameriki rojene Slovenke, ki je včasih že dopisovala v Proletarca. Njeno ime je Louise B. Jursey. Njen rojstni dom je Milwaukee. Zdj živi v Cudahyju, Wis.

John Mikuš piše:

"Prejel sem obvestilo radi potekle parocnine. Ker pa vaše pisanje ne odgovarja mojim nazorom in ne delavskim interesom, zato hočem, da mi list ostavi, ker je brez vsake dostojnosti in olke. V vašem listu se zrcali vsa hudobija in predrznost; zavist, sovraštvo in potvarjanje laži. Pri vsem tem se pa druzete sklicevati za besce delavstva za ljudski blagor in za slogo. Spotikate se nad vsem, kar se dela brez vas. V zadnjem tednu ste se obregnili ob novi češki komunistični list v Clevelandu. Sovjetska Rusija je vam še od nekdanj jako v napotje. Niti enega priznanja za njena velika dela, ki jih je storila za vsako ljudstvo. Nanjo zvrčate vso bridvo za vse delavske zmede. Kriva, da je tudi nacizem v Nemčiji. V koliko je socialna demokracija iskrena, kar pogledjte nazaj v dobo pred zadnjim svetovno vojno, med "eizelponarske" social demokrate, katerim je bilo besedičenje jako priljubljeno.

"Vprašajte brate Čebe, ki imajo s social-demokracijo bridke skušnje. Zato se zdaj optimljejo komunizma. Sovjetska Rusija je edino upanje vsah zatiranih narodov, posebno še

nas Slovanov, da nas osvobodi. Da, obžalovanja vredna je taktika, katere vas vodi v popolen in gotov prepred. Za strahopetec pa itak ni pomči, ker njih vrednost je na ničli. Ker prvo bi morali vedeti, da prva je narodna svoboda, potem lele gospodarska, nakar pride mednarodno prijateljstvo sveta."

John Mikuš, 6607 Edna Ave., Cleveland, O.
Vsak stavek razodeva neresnost, popolno nerazumevanje razmer in napačni "radikalizem". Pisec je izrekel nad nami smrtno obsodbo, nevedoč, kako z argumenti, ki jih napisal, bje po samemu sebi.

Kot že omenjeno, smo z isto pošto prejeli tudi sledeče pismo:

"Priloženo pošiljam \$3 za obnovitev naročnine na Proletarca. Nisem vedela, da ni je že potekla. Nedvomno je vam znano, da je moj oče umrl junija to leto. Star je bil šele 57 let. Ugonobil ga je rak. Ime mojega očeta je bilo Lovrenc Bratančič. Naročnik Proletarca je bil od kar izhajaja. Zmerom nam ga je hvalil za najboljši list, kar jih čita. Poudarjal je nam, da neustrasno zagovarja svoje nazore. Članke, ki jih piše urednik Frank Zaitz, je nam čestokrat bral na glas. Nikoli ni le šel po straneh Proletarca, nego prečital od prve do zadnje. Čital je tudi angleško liste in romške, toda nobenega s tolikim zanimanjem, kakor Proletarca.

Vsa naša družina se ga je navadila poslušati, ko je nam bral iz njega iste članke, kateri so se mu zdeli najbolj važni. Proletarec je bil edini, ki katerega je nam citiral, tako ga je vsiljubil, in to je menda vzrok, da je tudi meni priljubljeno.
Louise B. Jursey, Cudahy, Wis.

PISMO IZ CLEVELANDA

Piše IVAN JONTEZ

Pisati o komunistih se mi dokaj upira, ker pa je že tako na tem puklastem svetu, da mora človek šestokrat opravljati dela, ki so prav tako zoprna kot potrebna, bom vzlic temu pričel današnje pismo z njimi.

Vsi se spominjate, ko je kongresni odsek, kateremu načeljuje kongresnik Dies iz Teksasa, začel preiskovati delovanje ameriških organizacij, ki streme za nasilno spremembo ameriškega vladnega sistema, torej fašističnega in komunističnega gibanja v Združenih državah. Komaj je šel odsek dobro na delo (prf čemur je bil od začeta, kakor vsak novinec, čestojako neroden), že ga je vzel na piko komunistični tisk ter začel proti njemu silovito kampanjo smešenja in zabavljanja. V isti sapi so nam začeli trobiti v naša, da Diesovemu odseku sploh ni do tega, da bi razkrinikal prekušsko delovanje ameriških nacijev in fašistov, temveč da je njegov namen zgolj zadržati komunističnega gibanja, kar bi služilo reakciji kot prvi signal za splošno ofenzivo proti vsemu organiziranemu delavstvu in svobodoljubnim elementom v Ameriki sploh.

Tako so dobili na svoje limanice lepo število dobromislečih delavskih in liberalnih časopisov, ki so s svoje strani spet vplivali na svoje čitatelje, da so videli v Diesovem odseku zgolj skupino smešnih lutk. Manever se je sijajno posrečil in komunisti so dobili množico pomočnikov, katerim se niti ni sanjalo, da delajo baš to kar so komunisti želeli in hoteli.

Kdor pa ni hotel iti na komunistične limanice in smešiti Diesovega odseka, ali pa se je celo drznil izraziti svoje mnenje, da morda le niso nameni tega odseka tako škodljivi, temveč nemara celo dobri, je bil v resni nevarnosti, da se mu prične pečat "reakcionarca", če ne kar "fašista".

Kakšen namen je pri tem vodil komuniste, se marsikomu še pred meseci ni sanjalo; zato pa zdaj lahko toliko bolj vidi, kako so ga potegnili za nos. Izpovedi, ki so jih podali današnji in bivši ameriški komunistični veljaki pred Diesovim odsekom, namreč potrjujejo, da so se komunisti balji, da ne bi ta odsek z žarkometom posvetil na njihovo destruktivno vrtanje v poštenih, demokratičnih ameriških organizacijah, izpodkopavanje temeljev ameriške demokracije in njihovo milijon-dolarsko kampanjo za uvedbo komunistične strahovlade v Združenih državah! Zato so kričali: Bundovcem naj bi pregledal obisti, ne nam, ki smo za demokracijo! (Tat kriči: Primate tatu!)

(To jih mora zdaj boleti srce, ker ne smejo več opozarjati na — Stalinove zaveznike...)

Ampak vsake igre je enkrat konec in tudi komunistično blufanje je bilo naposled postavljeno v pravo luč. Zdj lahko vidijo tudi tisti, ki nikakor niso mogli verjeti, da ni pričakovati od komunistov poštenosti in iskrenosti, da so bili žrtve prevetlike zaupljivosti. In velika zaslug za to gre baš zasmehovanemu in obsovanemu kongresniku Martinu Diesu iz Teksasa.

Med žrtve komunistične prevejanosti se lahko šteje tudi polkovnika Charlesa A. Lindbergha. Ko je mož lani obiskal sovjetsko Rusijo in nacijeke Nemčijo ter potem podal svoje mnenje o relativni značni bojni sili teh držav, ki se je glasilo ugodnejše za Nemčijo kot za Rusijo, je bil brž razkrizan za "Hitlerjevega zaveznika" in "Chamberlainovega slugo", ne da bi se mu dalo priliko do zagovora. Temu hinavskemu kraku so nasledili tudi mnogi dobrohoteči časniki, pri čemur Slovenci nismo bili izjema ter sekundarili demagogom: "Charles A. Lindbergh je nevreden sin svojega značajnega očeta!"

Nu, pa ste slišali! Iste Lindbergha, ko je zadnjič govoril v radiju? Govoril je o vprašanju ameriškega vmešavanja v krvavo imperialistično zmedo v

Evropi. In kakšno stališče je zavzemal? Natančno takšno kot njegov pokojni oče za časa minule svetovne vojne: Združene države naj ne vtkajajo prstov v evropsko žrjavico, ker jih ne čaka drugoga kot strahovite opekline, dočim njihovo vmešavanje ne bi rešilo ničesar, kakor ni pred dvema desetletjem rešilo evropske demokracije in miru!

In tako je Charles A. Lindbergh dokazal, da je vreden sin svojega očeta!

Skupina clevelandskih rojakov se je pomenkovala oziroma pričala o evropskem položaju. "Rusija bo ostala nevtralna," je trdil eden, ki se je držal, kakor bi bil poučen iz najtočnejšega vira: "s tem bo pomagala zaveznikom streti Hitlerja. Stalin že ve; kaj dela..." "Rusija pojde nad Japonce," ni hotel zaostajati drugi, "kajti Evropa je ne briga. Z Evropo bo opravila potem, ko se bo sama izčrpala v medsebojnem klanju."

"In tedaj ne bo pomagala Hitlerju!" je odločno poudaril prvi.

"Kaj pa, če bo najprej pomagal Hitlerju razkosati Poljsko?" je rahlo podvomil tretji.

"Kdeca armada se mobilizira na poljski meji..."

"Ti si bedak!" sta mu ona dva soglasno zapela v ušesa. "Kdeca armada se mobilizira, da stopi Hitlerju na prste! To bi moral videti vsak otrok..."

Dva dni pozneje je pa vsak sojski otrok lahko čital v časopisih, da se je Stalin pobotal z Japonci, t'k zatem pa o vdoru rdeče armade preko poljske meje...

Nauk: Ne delajte se nezmojljive politične preroke, ker niste in nikdar ne boste. Se stari politični mački se več ne spoznavajo v dandanašnji evropski godlji!

Tale "raca" je zagagala v enem clevelandskih dnevnikov: "Za nemškimi bojnimi vrstami (na Poljskem) vlada prav nedeljska spokojnost, kakor na deželi v Ameriki. Kmetje žanjejo žito in pospravljajo seno, kakor bi jih nič ne motilo."

Raca se je nahajala v poročilu nekega ameriškega reporterja, ki je potovai s Hitlerjevo okupacijsko armado. To pove vse...

Časi se spreminjajo! Tudi "Enakopravnost" je zdaj izpregledala, da v sovjetski Rusiji ni vse zlato kar se sveti in Stalin nobeden Mesija. Kaže, da je ta prešmetana "Čikaga" večasih le bolj v pravem kot "Metropola"...

Tedenska ilustrirana revija "Life" (Zivljenje) od 18. septembra prinaša zanimivo fotografijo iz Moskve, ki mora biti v veliko tolažbo vsem komunistom in scpotnikom, ki so ver- (Nadaljevanje na 3. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Ker Chamberlain ni šel v vojno v obrambo Čehoslovaške, so ga naši radikalci napadali, da se je kar treslo. Zdj, ko se je v vojno s Hitlerjem vendarle spustil, pa ga še bolj napadajo. Karkoli stori, ni prav. Kako bi takim ljudem sploh mogel ustreci? — Radovedo.

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Nekdo je naju obgovoril angleško. Najbrže je prisluškoval in ugotovil, da sva iz Amerike. Bil je prijazen Bosanec, musliman po veri, a ne ortodoksen kakor oni na pločniku pri stidu mošeje, ki se sklanja in dviga ob rakvi in molli. Pripovedoval je nama o pogrebnih obredih muslimanov v Bosni, ki so, kar se verskih ceremonij tiče, čisto drugačni od katoliških po Slovenskem. Vzel je naju v mošejo. On se je sezul, nama, ki sva "krivoverca", se ni bilo treba.

Peljal je naju nato v starodavni turški hotel, o katerem sem sumil, da je izboren poseben za setnice. Pokazal nama je tudi tovarno za "turske" preproge in naju peljal k reki Miljačke do ogla, kjer je bil leta 1914 umorjen nadvojvoda Franc Ferdinand in njegova žena.

Najin spremljevalec je bil jako prijazen. Leta 1908 je živl v Leadvillu, na "streetu", kateremu smo rekli "Bosna". Slovenska naselbina "Stringtown" je bila tik zraven. Leadvillska občina je hotela priselence, ki so živeli v "Bosni", poslati nazaj v stari kraj, ker so vsled krize postali breme javne dobrodelnosti. Tedanji slovenski župnik Perše je bil od župana delegiran, da naj "Bošnjake" pridobi za prostovoljni odhod. Pa niso hoteli in občina je preklicala svoj odlok, kajti "delo se je pričelo odpirati" in pokojni leadvillski trgovec Fr. Zaitz je mnogo "bošnjakov" spet najel proti mali plači. Živel so skromno in prebili krizo. Najin novi znanec se je nato selil iz kraja v kraj, delal v rudnikih in do konca svetovne vojne priločno prihranil. Nato se je vrnil v Bosno in vložil prihranke v nemške in avstrijske kreme. Tako mu je iz dobrih ameriških dolarjev ostal kupni vrednega papirja. Ker je star, so ga vzeli v zaščito sorodniki, v poletju pa nekaj zaslužil s turisti, posebno z onimi, ki pridejo iz Amerike in Anglije.

Drugi dan sva šla z ženo na ogledavanje mesta vsak po svojih potih. Jaz sem šel na trg in skozi po klancu, kjer so ljudje iz okolice potrpežljivo čakali kupce za drva in drugo robo, ki so jo prinesli sami ali pa na konjičih in oslih v mesto. Ob poti tik neke minarete je stal konjiček, o katerem se mi je zdelo, da se bo vsak čas zrušil in poginil. Na sebi je imel drva v dveh težkih butarah, ena na vsaki strani. "Čemu mu ne snamete tovara," sem vprašal brkatega moškega tik živinčeta, ki pa me ni razumel, ali pa se mu je moje vprašanje zdelo tako nespametno in brez-

pomembno, da se mu ni zdelo vredno odgovoriti. Konjiček je imel ob zadnjima nogama in po trebuhu cel roj brenceljev, ki so puščali po njemu krvave srage. A ni mignil ne z repom, ne z nogami. Morda je bil izmučen, morda gladen — najbrže oboje. Nič ne bi škodilo, če bi tudi v Sarajevu imeli društvo za varstvo živali. Ampak ljudje imajo pač drugih skrbi v izobilju.

Ko sem o tem pravil nekemu v hotelu, se mi je čudil. Čemu ne grem rajše k izviru reke Bosne, v Ilidžo itd. To so kraji za tuje, ne pa ogledovati izčrpana, izmučena živinčeta, ki krepavajo ob potih! Revni Bosanci se sami nimajo zadosti hrane, kako bi jo mogli dati dovolj nemi živini!

Zvečer sva šla pogledati sarajevske lokale — "kabarete" namreč, da vidiva tukajšnje "nočno življenje". Nič posebnega. "Pjevačice" in glumači z godci vred zabavajo zelo monotono in tako je povsod v Jugoslaviji, razen kjer so pevci in aktorji Rusi. Na newyorškem Broadwayju ne bi dobil dela nič izmed njih. Še celo na čikaškem Clark Streetu ne.

Obrazi nekaterih "pjevačic" v gostilnah in kavarnah po Jugoslaviji razodevajo, da jim življenje ni bilo ugodno. Skromni kmečki domovi so jih poglajali za kruhom kamorkoli. Veliko hudega so prestale. Nekateri, ki jim je bila sreča še posebno nemila, so si vsled neizkušenosti nakopale bolezni. Tako imajo za sabo vzlic mladosti mnogo življenjskihkušenj, večinoma le neprijetne.

Štiri, dve, šest ali kolikor že — in par moških — jih je v takih lokalih za zabavanje gostov. Pojejo, plešejo in igrajo. Med odmorji se posejedo druga tik druge in molče. Drže se resno kot kipi v muzejih. Ta ali ona ima med udeleženci prijatelja, bodisi uradnika, ali pa častnika.

Po vsakih par točkah gre ena izmed "pjevačic" okrog gostov s krožnikom po darove. Mnogi prispevajo. Nekateri pa ob takih prilikah dekleta in krožnika z drobižem niti ne pogledajo. "Pjevačica" se pri njih še bolj namrdne in gre dalje od gosta do gosta, dokler vseh ne obišče. Tak običaj je menda po vsi Evropi. Gostilničar ali kavarnar teh ljudi ne plačuje. Naj malo ali mnogo naberejo, drobiž morajo deliti tudi z njimi, kajti preživljajo se v njegovem prostoru.

Kmalu sva se naveličala sedeti v vrtu. Nekatje na ulici so naju začeli nadlegovati trije pijani moški. K sreči je bil na bližnjem trgu pod svetilko policaj, ki so ga oni trije uzrli

preje nego midva. Angela se je vrnila v hotel, da pospravi najino prtijago. Mene pa je vlekla pot do Principovega mostu preko Miljačke. Ob popoldnevih in zvečer šetajo ob bregu muslimanke in drugi ljudje. Starejše imajo obrabz gosto zastrt, toda mlade in lepe imajo na obrazu tako prozorno tančico, da vidiš na njemu vsako potezo. Zdaj so bile ulice že prazne. Naslonil sem se ob ograjo in zrl na oglu hiše v napis, ki pripoveduje, da je dne 28. junija 1914 na tem kraju ubil srbski študent 18-letni Gavrilo Princip avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegovo ženo kneginjo Hohenberg. Prvi atentat je skušal izvršiti nanj istega dne le par ur prej 20-letni študent Nedeljko Gabrinović. Njegova bomba je razpočila šele pod avtom Franc-Ferdinanda-vega spremstva. Par ljudi je bilo ranjenih. Zofija je rotila moža, da naj gresta kam na varno. Ker je bila po rodu samo grofica (rojena Chotek), se je moral Franc Ferdinand za svoje potomstvo odpovedati pravicam nasledstva na habsburškem prestolu. Njo so na dvoru zelo mrzili in še danes govore, da so dvorni intriganti nameroma iskali prilike, da ju bi poslali v smrt.

Po eksploziji bombe, ki je ranila nekaj članov njenega spremstva, je Franc Ferdinand ženo ubogal in ukazal soferju ustaviti pred neko hišo, kamor so se umaknili pred morebitnimi nadaljnjimi atentatorji. Toda bosanski deželni glavar Potiorek ju je rotil, da naj se spredvo do mestne hiše, kjer je vse pripravljeno za slavnostni sprejem visokega gosta, nadaljuje. Franc Ferdinand je krotil svoja čustva, dokler ni pričel govoriti svojega pričenega pozdrava sarajevski župan. Tedaj je Ferdinand vzkrikel in mu vrgel očetek, da so ga pozdravili z bombom. Župan je za trenutek osupnjeno umolknil, nato pa skonciral besede, ki niso po takemu sprejemu prav nič pristojale k pozdravu bodočega vladarja črno-zolte monarhije.

Po slavlju pred mestno hišo se je karavana vrnila proti bolnišnici, v kateri je Franc Ferdinand želel obiskati prijatelja kapitana Morizzija. Ko so dospeli do reke po ulici, ki se je takrat imenovala Franc-Jožefova ulica, se je iz množice na pločniku vzpel Gavrilo Princip. Oddal je samo dva strela. Prvi je zadel Zofijo, ki se je zgrudila na avtnem sedežu preko kolen svojega moža. Še predno se je Franc Ferdinand utegnil znanja razhudit nad oblastjo Sarajeva, je druga Principova kroglja obtičala v njegovem vratu. Nista se več zavedala. Tako je Austro-Ogrska izgubila že drugega prestolonaslednika. Prvi je bil Franc Jožefov edini sin cesarjevič Rudolf.

Oblast je odgovornost za atentat naprtila Srbiji. Oba studenta sta bila poslana v zapor, štirje obtoženci pa so bili obsojeni v smrt. Zaradi tega atentata je Avstro-Ogrska dober mesec pozneje napovedala vojno Srbiji, ki je bila uvod v svetovno vojno. Atentatorja, ki sta poginila v ječi, sta dosegla svoj cilj. Bosna in Hercegovina je postala posest njune dežele.

Na tem oglu, ki sam na sebi ne odraža nobene prikupnosti, so Srbi sklenili postaviti Gavrilo Principu spomenik, a so namerno kmalu opustili. Angleška vlada je Beogradu namignila, da dvor v Londonu ni še pozabil, kako brutalno so srbski oficirji umorili svojega kralja Aleksandra Obrenovića in njegovo ženo kraljico Drago. Angliji bi bilo silno neljubo, če bi Srbi zdaj poveljevali s spomenikom še atentat na Franca Ferdinanda. Odbor za zbiranje prispevkov je bil razpuščen, na oglu hiše tik Miljačke, kjer sta izkrcavala Zofija in Franc Ferdinand, pa so uzidali ploščo, ki s skromnimi besedami beleži ta dogodek.

Zrl sem v rjavo vodo Miljačke in ugibal, kje je prihodnji Sarajevo, prihodnji vžig nove svetovne vojne. Morda bo Praga? Morda Varšava? Mogoče Gdansk? Ali bo pričetek spet tako dramatičen?

Voda Miljačke je tekla nemoteno dalje in v nji je odsevala luna. Dne 28. junija 1914 jo je nekoliko zmotil atentator dom v kaki drugi wardi. Da pa

Gabrilović, ki je po eksploziji svoje bombe skočil vanjo, da se reši. Takoj so bili za njim stracniki, ga potegnili ven in odvledli v ječo.

Skoro vsak tujec, ki pride v Sarajevo, pogleda tudi ta drugače čisto nezanimiv ulični ogel in se zamisli v poglavje, ki je služilo za uvod v svetovno vojno.

Spet sva v vlaku ozkotirne železnice. Pozno zvečer sva dospela v Beograd. Na postaji sem iskal sestro, ki živi v bližnjem Pančevu. Oziroma bi ona morala naju iskati. Sporučil sem ji o najinem prihodu pred par dnevi in pismo postal z brzo pošto. Prišlo je v resnici dan pozneje kakor midva. "Ima vremena!"

Naše kegljišče smo dogotovili in tako je tudi tu narod rešen. Kegljanje in balcanje je zdaj naša kultura. Priznanje za ta veliki uspeh dobi seveda samo naš "Lindy" Lokar, ker je toliko delal in se žrtvoval za dobro stvar. Drugi so označeni le kot pomočniki. Zanje ne bo medalj. Še sندیev ne, le nekaj zahvale. Tudi nekdanjega navdušenja je začelo zmanjkovati. Nekdo je dejal: "Za \$300 imam delnic, pa nobene besede!" Kritiki pa smo prejeli "ultimo", češ, da jih bomo slišali na delniški seji. Seveda, o dolgovi, ki jih je lažje delati kot pa plačevati.

Takih, ki imajo časa za obiranje delovnih ljudi, se tudi tukaj ne manjka. Ampak četudi opravljajo zaupno, se njih govorance vseeno izvedo, pa bodisi da slišajo tu, ali pa na potovanjih. Tako smo izvedeli napram nam razna blatenja, ki so neresnična. Bilo bi pametnejše, ako bi se taki ljudje brigali zase in svoje družine, kakor pa za družine onih, ki se znajo sami potruditi, da se jim ne godi slabo.

Čudno je tudi, da kadar pride kakšen agitator Proletarca, je takoj zraven kdo s svojo agitacijo za drugi list. In to ne samo naprejevci, ampak med nami se dobe taki. Zato tudi nikamor ne pridemo, od kar se sodrugi bratijo v napol-naprednjaki. Krivdo za neuspehe pa mečejo drugam, da ne bi ljudstvo spoznalo, kje je pravi vzrok. Mi smo ga že zdavnaj povedali, zato ni potrebno, da bi ga ponavljali. Tudi tisti, ki so rekli, da kar oni počno, ne škoduje pokretu, so zdaj lahko sami uvideli, da so se motili. Skoda je tu in nobeno argumentiranje je ne bi moglo zakriti.

"Hej Slovani..." Nič kaj ne paše ta himna. Sovjetski Rus se združi z Nemcem, da potlačita Slovanse Poljake. Enako slabo kakor s slovanstvom je z vero.

Katoliški Bavarci in drugi nemški katoličani, ki služijo v Hitlerjevi armadi, so pobijali katoliške Poljake, ki so jim bratje po veri. Nikoli jim niso storili nič žalega, a so vendarle prihrumeli na Poljsko in morili. Katoliški Poljaki so se branili in tako so v bitkah pokončili drug drugega. Nato so njih duše brzele pred božji prestol, da čujejo večno sodbo. Papež moli za mir božji, ko pa je Mussolini napadel Etiopce, mu je blagoslovil orožje. Koliko časa še bo trajala hinavščina?

Frank Barbič.

"OSVOBODITELJI"

Na sliki je četa nemških vojaških biciklistov, ki so se v okupirani poljski vasi odpočili in najedli, dočim so "osvoboditelji" Poljaki ob vse. Tisoči umirajo od glada.

Gabrilović, ki je po eksploziji svoje bombe skočil vanjo, da se reši. Takoj so bili za njim stracniki, ga potegnili ven in odvledli v ječo.

Skoro vsak tujec, ki pride v Sarajevo, pogleda tudi ta drugače čisto nezanimiv ulični ogel in se zamisli v poglavje, ki je služilo za uvod v svetovno vojno.

Spet sva v vlaku ozkotirne železnice. Pozno zvečer sva dospela v Beograd. Na postaji sem iskal sestro, ki živi v bližnjem Pančevu. Oziroma bi ona morala naju iskati. Sporučil sem ji o najinem prihodu pred par dnevi in pismo postal z brzo pošto. Prišlo je v resnici dan pozneje kakor midva. "Ima vremena!"

Pozno je, treba je poiskati stan. Ustavila sva se v bližnjem hotelu. Hotelski klerk je pregledal najin potni list od sile natančno. Študiral je različne vize v njemu, videl, da sva bila že parkrat preko meje v drugih državah, pogledal spet na prvo stran, kjer je bilo navedeno, da sem po poklicu novinar in me hipoma vprašal: "Čemu ste prišli v Beograd?" In prav tako hipoma mi je prišel v glavo odgovor: "Sestro imam v Pančevu."

V mnogih hotelih v evropskih deželah so registracijski klerki od enem tudi v službi tajne policije. Najbrže je bil ta klerk njen član. Potne liste svojih gostov morajo hoteli takoj izročiti policiji. Najinega v Beogradu sva dobila nazaj šele okrog polдне naslednji dan, namesto ob 8. zjutraj, kakor je nama bilo obljubljeno. To, da me je vprašal, čemu sem prišel v to mesto, me je jezilo. Vendar pa mora biti človek na potovanjih v Evropi pripravljen tudi na večje neprijetnosti.

TO IN ONO

Cleveland, O. — Kadar gremo kam ven iz mesta, nas navadno vprašujejo, kako kaj v Clevelandu?

Po starem. Za novice nismo v zadregi. Pred nami so občinske volitve in več in več naših narodnih kandidatov se javlja. Med njimi je tudi urednik "Napredka". V Enakopravnosti bremo o njegovih zaslugah za naselbino in narod. Pravijo, da še celo, on zasluži biti izvoljen. Še celo Ivan Jontez bi glasoval zanj, ako bi živel v Grillovi wardi. Če Vatro zmaga, bo to udarec za "Ameriško domovino", ker bi njen kandidat Novak izgubil. Pri nas pa bi zavladovalo veliko veselje, češ, "pa smo jih!"

Pa pogljemo rajše v svojo 32. wardo. Tudi mi imamo "svoje" kandidata, ki je fant od fare in bo veliko storil za narod. Piše se Rudy Lokar, sin našega na vseh straneh delovnega rojaka. Najvažnejša točka njegovega programa je sport. Ako je mogoče, bo v slučaju zmage poskrbel v Collinwoodu toliko sporta, da nam ne bo treba delati ničesar drugega. Samo zabavali se bomo. Naše življenje bo postalo "sport". Za takega kandidata sem tudi jaz navdušen in ga priporočam. Ako bo izvoljen, bo to za naš narod velikanska pridobitev, četudi bi se v tem slučaju lahko dogodilo, da bi moral podpisani iskati dom v kaki drugi wardi. Da pa

Nekaj o vzgoji doma in v šoli

Cicero, III. — Večkrat se naglašja, da le na starših je ležeti, kakšni so otroci. Kakršna je vzgoja doma, takšna se odraža na otrocih, pravijo mnogi.

Resnica je, da ni vse odvisno od vzgoje doma. Kdor ima otroke, vidi, da vpliva nanje šola in družba. Pogosto se dogaja, da pride otrok domov poln dvomov in zagonetnih vprašanj o tem ali onem. Učiteljice so rekle to in ono. In vrh tega otroci čujejo mnenja drugih otrok, ki čestokrat živahno argumentirajo o vsem, kar vpliva nanje s pomenkov doma, v šolah, v filmskih gledališčih itd. Mnogo otrok smatra, da so učitelji in učiteljice v pravem, ne pa oni, katerih mnenja čujejo doma. Ako so oni, ki poučujejo otroke v šoli, reaktorci, kar čestokrat so, potem je vpliv takih učiteljev za otroke škodljiv. Zato je potrebno, da se starši zanimajo tudi za okolščine v šolah, ki odločujejo o vzgoji in tudi nazorih otrok.

Jaz imam hčerko, ki obiskuje šolo osmo leto in je dobra učenka. Večkrat sem že izprevidela, da ji v šoli mnogo koristijo naši domači razgovori o dnevnih dogodkih, o brezposelnosti, veri, vojni itd. Kajti o vsem tem razpravljajo tudi v šolah, ali dobe mnenje učiteljev, ki so včasih le njihova osebna mnenja in velikokrat napačna.

Ni še dolgo tega, ko je nekega dne prišla iz šole in povedala o razlaganju učiteljice, da je brezposelnih v tej deželi zato toliko, ker smo dovolili priti sem prevelikemu številu imozemcev. Tolmačila sem ji, da ako je učiteljica to navedla za vzrok velikemu številu nezaposlenih v Zd. državah, potem prav malo ali nič ne razume vzrokov sedanje krize; ne pojmuje poloma, ki se je dogodil leta 1929. Moderna tehnika je tudi ogromno pripomogla v sedanjih uredbi k zmanjšanju potrebe po delavcih, ker se s stroji dviga produkcija leto za letom, delavce pa se odslavlja. Vse te probleme bi se moglo rešiti le pod vlado, ki bi planirala produkcijo in delo v korist vsega prebivalstva. Rekla mi je, da je v tem smislu tudi ona odgovarjala učiteljici, ki ji je argumente končno celo odobravala. Ravno tako o raznih drugih rečeh, ki so ji bile pojasnjene doma in ji je to pomagalo v šoli.

Lahko rečem, da ji je precej pomagala šola v mladinskem odseku kluba št. 1 JSZ, ki ima svoj stan v Slovenskem delavskem centru. Zdaj se ta odsek imenuje JSF Junior Guild. Preje se je imenoval Rdeči sokoličji. V nji so se vezbali v zanimanju za razne dogodke z izrezovanjem notic, člankov in kartonov iz časopisov. V času civilne vojne v Španiji je bila njihova pozornost obrnjena posebno nanjo. Dalje so bili navajani, naj študirajo razne stavke in izražajo o njih svoja mnenja na odsekovih sejah. Dobivali so nalogo poučiti se o delavskemu voditelju Debsu, o predsedniku Abrahamu Lincolnu in drugih. Kdor je prinesel največ dobrih izrezkov, je bil koncem leta deležen nagrade. Ravno tako zdaj, ko so svoj odsek organizirali v skupino odraslih.

Danes, ko je svet spet prežet z vojno, bodo imeli mnogo prilike slediti ne le poročilom nego študirati v tem odseku tudi vzroke, da bodo vedeli, kaj so krali, katerih posledica je gorje in grozote, radi katerih trpe nesteti milijoni, največ seveda de-

lovno ljudstvo.

Ako človek o vsem tem nima pravega znanja, ne zapopade, čemu klanje in mizerija, ki jo prinaša vojna. Zelela bi skušnje, ki jih imam iz prejšnje evropske vojne, dati na papir, kakor sem jih občutila sama. Mnogi namreč ne verjamejo, da je vojna grozota, ako jo sami ne dožive. Zato je potrebno navajati posebno otroke, da se v to gorje užive z razumevanjem in pomagajo odpraviti vzroke, namesto da bi ga sami morali izkusiti.

Kristina Turpin.

lovo ljudstvo.

Ako človek o vsem tem nima pravega znanja, ne zapopade, čemu klanje in mizerija, ki jo prinaša vojna. Zelela bi skušnje, ki jih imam iz prejšnje evropske vojne, dati na papir, kakor sem jih občutila sama. Mnogi namreč ne verjamejo, da je vojna grozota, ako jo sami ne dožive. Zato je potrebno navajati posebno otroke, da se v to gorje užive z razumevanjem in pomagajo odpraviti vzroke, namesto da bi ga sami morali izkusiti.

Kristina Turpin.

Oni dan sem videl film "I Was a Nazi Captive" (Jaz sem bila nacijska jetnica). Ko sem sledil prizorom v tem izredno realističnem filmu, mi je bilo pri duši, kakor da sem se nahajal na izprehodu skozi mračni srednji vek... Ječe, inkvizitorji, rablji, grmade, na katerih gore dela najboljših nemških filozofov, pesnikov in pisateljev: nemška kultura... BRRR! Človeka zebe do kosti že pri samem gledanju na te strahote na filmskem platnu; kako mora šele prešinjati mrz tiste nesrečne ljudi, ki jim morajo biti priče!

Za spremembo še nekaj domačih. Prva je iz naše domače volilne kampanje: "On je zvest demokrat... ki dela na to, da se bo voda znižala..."

Če je verjeti Kuharjevi Marjanci, mora biti njen kandidat podoben Mojzesu, ko je znižal vodovje Rdečega morja, da so mogli iti Izraelci skozenj...

V vabilu direktorija Slovenskega doma na Holmes ave. na proslavo dvajsetletnice otvoritve je najti med drugim zatrdilo, da je bil omenjeni dom "oče vseh narodnih domov v Ohiju". Čisto so pa pozabili na — mater....

(Pa brez zamere, ki se boste čutili prizadeti! Saj razumete, da je dandanašnji šala bolj potrebna kot kdaj poprej izza zadnjega svetovnega neurja...)

Neiskrena molitev

V nemških katoliških cerkvah molijo za Hitlerja. Zele, da jim bi ga Bog čuval pri njegovem modrem delu. Težko, da mislijo tudi potihoma isto kar na glas govore.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

MILLER'S CAFE 5205 St. Clair Ave., Cleveland, O. Fino pivo, vino in žganje. Vsak petek ribja večerja, ob sobotah kočka. — Fina postrežba. Dobra godba.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO Adria Printing Co. 1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL. Tel. Lincoln 4700 PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

"Naprej", "Radnički Glasnik" in drugi komunistični listi pričbujejo po "Daily Workerju" iz socialističnih listov v Evropi slavospeve o paktu med Hitlerjem in sovjetsko Unijo. Vsa stvar je prozorno skrpučana v namenu, da dajo paktu pečat delavske odobritve, toda takim citatom morejo verjeti le naivni čitatelji. Socialistični tisk v Evropi pakta ni odobrilo, nego ga obsodilo za to kar je.

Isti list se v potu svojega obraza trudi dokazati, da je "agresor" v resnici Poljska, ker se je utrjevala proti sovjetski Uniji in kar šest njenih vojnih aeroplanov je šlo nad sovjetsko ozemlje . . .

Bodočnost Slovenije in Jugoslavije je zajamčena. Ščutil jo bo "Naprej" skupno z "Amerikanskim Slovincem". Tako so Ivanu Jeriču zatrdili pittsburski fantje v dvokoliškem članku. Rev. Zakrajšek se bo torej lahko vrnil v stari kraj z zagotovitvijo, da se jim ni tam ničesar bati.

Tole je prinašal "Naprej" na prvi strani:

"Pod katerikoli krinko fašizem nastopa, v katerikoli obliki se pojavlja, po katerikoli poti se polasiča oblasti: fašizem — je pobesneli izovincem in so roparske vojne, fašizem — je brezmejna reakcija in kontrarevolucija, fašizem — je najstrašnejša ofenziva kapitala proti delovnemu ljudstvu, fašizem — je najhujši sovražnik delavskega razreda in delovnega ljudstva. George Dimitrov."

Dimitrov je v pravem. Ampak novi pakt med Nemčijo in Rusijo več NE DOPUŠČA take obsodbe fašizma, zato je bil Dimitrov odstavljen iz tajništva kominterne. Nova linija uči, da je glavno svetovno zlo zdaj Anglija, ne več Hitler.

Glasi sindikalistične organizacije IWW piše, da Tom Mooney ni več to kar je bil leta 1917. Na shodu v Chicagu je pokazal, da je le še liberal, ki hvali demokratske politike za zaščitnike delavstva in jim želi pomagati do nominacij v prihodnji volilni kampanji. Billings ni v svojem govoru niti omenil, niti ne onih, ki so mu v njegovi obrambi največ pomagali. Tako se lahko primeri, da se bo Mooney koncem konca zameril vsem, komunisti pa ga bodo pustili čim se jim njegovi shodi ne bodo več splečevali.

Milwaukee Evening Post, ki je naslednica bivšega socialističnega dnevnika Milwaukee Leader, pravi v uredniškem članku na prvi strani v izdaji z dne 19. sept., da je vstop Zed.

držav v zadnje svetovno vojno povečal katastrofo za to in druge dežele, pomnožil število ubitih na bojiščih in preprečil pravičen mir.

Dotični stavek se v originalu glasi:

"Our entry into the war was a great disaster to our own country and to the other belligerent countries, since it prolonged the war, caused the death and wounding of millions of men, and prevented a just peace, the lack of which has led to the present war."

Omenjeni dnevnik je posest milvauskih unij, zato je taka izjava še bolj nepojmljiva. Namreč ta, da je vstop Zed. držav v svetovno vojno PREPREČIL pravičen mir. Ali naj to pomeni, da če bi zmagal kajzer, bi dal on svetu "pravičen mir", v katerem ne bi bilo vzroka za nove vojne, dočim ga Wilson ni mogel?

Uredniki milvauskega delavskega dnevnika se motijo. Mir bi bil prav tako ali pa še bolj imperialističen v slučaju kajzerjeve zmage, kakor je bil zavezniški mir.

Ameriška Domovina ugotavlja na prvi strani v okvirju, da ni dobila španska republika od denarja, ki se ga je tu nabralo nji v pomoč, niti počenega groša. Tudi clevelandske slovenske ambulance ni republika nikoli videla. Glavni urad komunistične stranke je porabil ves tu nabrani denar zase in eden glavnih voditeljev komunistične stranke je pobasal \$600,000, pravi Jaka Debevec ali kdor že je napisal tisto stvar v "A. D." Pošteno poročanje je čednost in če se bi "A. D." držala tega pravila, bi bila povedala, da so komunisti lahko zapravili zase le tisti denar, ki so ga oni nabrali, ali ki je bil njim zaupan: Proletarac je od vsega začetka njihove nabiralne kampanje svaril pred njimi in povedal po pravici, da komunisti porabijo od vsakega prispevanega dolarja zase okrog 60 odstotkov. Tisti odbor, s katerim smo mi sodelovali, in ki mu je načeljeval predsednik unije ILGW Dubinsky, pa je poslal v nabrani namen vse prispevke, kajti upravne stroške je krila omenjena unija. Kolekta v Clevelandu za ambulanco je bila ideja komunistov. Povedali smo, da bo denar, prispevan za njo, proč vržen, dočim bi koristil, ako bi bil poslan za hrano, zdravila in obleko beguncem v Španiji.

V Clevelandu je bilo minule tedne veliko prijateljskih večerov na katerih so udeleženci ploskali kandidatom za koncil

"Enakopravnost" k temu dostavlja, da je "Pravda" to pila 10 dni pred dnevom, "ko je veliki voditelj Stalin podpisal s predstavniki fašističnega barbarstva vzajemni nenapadalni pakt . . ."

"MEIN KAMPF"

"Mein Kampf" je nacijsko "sveto pismo". Spisal ga je Hitler o sebi, o svojih bojih in svojih namelih. Prevedeno je do malega v vse jezike. V Zed. državih je izšlo v dveh angleških prevodih in bilo skozi mnogo tednov tudi v ameriških knjigarnah najbolj "popular seller".

Nekaj poglavij je Hitler že predelal. V originalu je pisal še vse bolj provokativno proti Franciji, proti Slovanom, porabil je proti marksizmu in židom vse žaljivke, kar jih ima nemški slovar, in pisal o Rusiji tako zaničljivo kot more le najbolj nadut Nemeč, ki smatra, da je le on član izvoljenega naroda. Hitler si seveda domišlja več, kajti on se je proglasil za "führerja" najkulturnejšega ljudstva najčistejše nordijske rase.

V "Mein Kampf" pravi o Rusiji, da je postala posebno pod boljševiki najbolj barbarska dežela na svetu. Ljudstvo živi v bedi vzlic prirodnim bogastvom in velikim ukrajin-

skim žitnicam, ker je preignorantno, da bi si moglo pomagati. Kar si je zgradilo, je zaslužen nemške tehnike in nemških inženirjev. Sovjetske krmarje imenuje v tej knjigi za navadne s krvjo oškropljene kriminalce, za izvrške človeštva, Rusijo pa za mešanico grozovitih bestij in lokavih hinavcev. Slovane slika za manjvredne narode; v kolikor so dostopni kulturi, so si jo navzeli od Nemečev. In zgodovinska naloga nemškega naroda je zagospodariti nad Evropo.

Naciji gredo zdaj še dalje in sanjajo o zagospodarvanju nad vsem svetom. To, kar so očitali "ruskim bestijam", uganjajo sami. Hitler je začasno pozabil na svoje mnenje o "okrvavljenih ruskih regentih" v Moskvi in oni pa na svoje proglase proti nacijem, brzokone, da "civilizirajo" drug drugega, ali, kakor oni pravijo, da pomagajo svetu v zaželjeni mir. . . . Hitlerjev "Mein Kampf" je nehal biti "popular seller".

SOVJETSKE ČETE OSVOJILE NAD POLOVICO POLJSKE

Sovjetska Rusija je poslala na ozemlje poražene Poljske okrog milijon vojakov, ki so okupirali nad polovico bivše republike. Nemčija jo je sporazumno z Rusijo vzela dobro tretjino, ki je bil najbogatejši in najbolj industrializiran del poljske države. Na sliki so poljski jetniki, ki so jih Nemci poslali na prisilno delo.

mane in jedli ter pili. To je pri nas zdaj najbolj praktična politika. — J. P.

"Enakopravnost" je v početku sovjetski-nemški pakt zelo opravičevala in grajala Chamberlaina skoro toliko kot ga je v smislu "nove linije" začel napadati "Daily Worker".

V izdaji z dne 31. avgusta pravi "E." v uredniškem članku, da je sovjetski poslanik v Varšavi zagotovil, da bo Rusija v slučaju vojne z vsem zalagala Poljsko, ne glede na dejstvo, da je podpisala z Nemčijo nenapadalni pakt.

V resnici sta Hitler in Stalin takrat usodo Poljske v medsebojni tajni pogodbi že zapečatila.

Das "Enakopravnost" ni hotela resno verjeti, da je tak pakt sklenjen, ga je vendar opravičevala.

Zdaj ga obsoja.

V izdaji z dne 18. sept. citira moskovsko "Pravdo", ki je 14. avgusta to leto pisala sledeče:

"Boljševiki niso pacifisti. Miru se ne more učinkovito braniti s koncesijami, ki se jih daje nasilniku, in s poskusi, da se ga zadovolji, temveč s tem, da se mu za vsak udarec dva povrne. Fašisti goje upanje, da se bodo sporazumeli s imperialističnimi voditelji tako zvanih demokracij. Toda oni delajo račun brez krmarja. Po vsem svetu naraščata jeza in sovražnost proti fašizmu in njegovim zaščitnikom. Interesi delavcev in kmetov, malomeščanov in intelektualcev in made malih držav, kolonij in protektoratov se z gnevom upirajo masnemu klanju, ki ga pripravljajo fašizem. Vojna Sovjetske Rusije proti fašizmu bo najpravičnejša in najupravičenejša vojna vseh vojn. To bo vojna za osvoboditev človeštva pred fašizmom, za osvoboditev internacionalnega proletarijata, ta vojna bo pomenila začetno kulturo in vzega človeškega napredka pred fašističnim barbarstvom. Najbolji način obrambe pa je, prehod v napad. Narod Sovjetske Unije bo, ujedinen pod vodstvom velikega voditelja Stalina, vrgel proti fašističnim barbarom vso moč železnih bataljonov svoje rdeče armade in svoje visoke razvite tehnike . . ."

"Enakopravnost" k temu dostavlja, da je "Pravda" to pila 10 dni pred dnevom, "ko je veliki voditelj Stalin podpisal s predstavniki fašističnega barbarstva vzajemni nenapadalni pakt . . ."

Dalje v istem članku omenja knjigo "Diktatura laži", ki je izšla aprila 1937 v Curihu, v Švici. Njen avtor je social-demokratski časnikar William Schlam, ki je zdaj sotrudnik nemškega newyorskkega tednika "Die Neue Volkszeitung" in social-demokratskega "New Leadra". Iz nje citira urednik "Enakopravnosti" sledeče W. Schlamovo prerokovanje, ki ga je napisal več ko dve leti pred sklenitvijo "nemogočega" sporazuma:

"Tretji rajh maršira proti Evropi. Čim se mu Sovjetska Rusija postavi po robu, bo napadena. Ako pa se Rusija odmakne od Francije in evropskih demokracij, more računati na Hitlerjevo toleranco. Antikomunistični križarski pohod tretjega rajha ne gre za posestjo Ukrajine, temveč za kosi ozemlj zapadne in srednje Evrope; ta pohod ne gre za razbitjem Stalinovega režima, temveč za razbitjem francosko-angelske vojaške zveze. Ne bo dolgo trajalo, ko se bo sta diktatorja zedinila glede 'reali-

tičnega" nenapadalnega pakta: eden bo zajamčil Stalinu ohranitev ruske nacionalne države, drugi pa bo prepustil Hitlerju usodo Evrope . . ."

Ogromna Stalinova sprememba v njegovi vnanji politiki je res vrgla marsikoga s tira. Ne le navadni ljudje, tudi ministri vsepovsod so se čudili in se še čudijo. Mnogi državniški zaskrbljeno ugibajo o posledicah tokov, ki veled te spremembe lahko zadenejo tudi njihove dežele.

"Naši krepki newburški Slovenci si zidajo novo cerkev!" vzklika vzradoščena "Ameriška Domovina". Rojaki, ki jo bodo plačali, koncem konca brzokone ne bodo tako navdušeni svojega napredka.

Za smeh in kratek čas. "Radnički Glasnik" piše, da je Stalin otel Poljsko pred Chamberlainom od popolnega uničenja. Čudno, kako so se komunistični listi navdušili za Hitlerja preko noči in napadajo Chamberlaina bolj kot so prej "berlinskega krvnika."

Da se bomo razumeli

Cleveland, O. — V svojih raznoterostih komentira s. Snoy v Proletarcu z dne 20. sept. tudi kritiko o dopisih, o katerih so razmotrivali na konferenci klubov JSZ in društva Prosvetne matice 20. avgusta v Clevelandu. Četudi nisem bil navzoč, vendar vem, da so vsi tisti navsej merili na tega dopisnika. Niti ni prvi, da so prišli na dan pred udeleženci konferenc Prosvetne matice.

Saj poročamo dejstva, čeprav ne tako, kakor bi nekateri želeli. Ampak pišemo jih kot so. Številki mi še niso ovrgli in jih ne bodo. Tudi ne, da se računava preveč za pogrebe. Dotaknili smo se tudi vprašanja, kaj je praktično gospodarstvo. Proti dokazov niso navedli. Eden je trdil, da ni naročnik "Napreja", a v njegovih izkazih vidimo, da mu pomaga finančno in z agitacijo. Podpira ga vzlic "Naprejevi" laži, da plačuje urednika "Proletarca" SNPJ.

Kaj nam torej škoduje v Clevelandu? Na primer, Proletarcu? Naštevam sem resnična dejstva, ki jih mi ni še nihče izpodbil.

Pred leti sem v dopisih podudarial, da so komunisti v Ameriki porabili ves denar, ki je bil zbran v pomoč od suše prizadetemu prebivalstvu v Rusiji, zase, namesto da bi ga poslali gladnim ljudem. Nahrulili so me, da govorim kakor urednik lista "The Cleveland Citizen" Max Hayes. Ampak zdaj je tisto resnico potrdil pred kongresno komisijo s prisego tudi bivši tajnik ameriške komunistične stranke Benjamin Gitlow. Enako so porabili zase, kar so nabrali pod krinko obrambe za Sacco-Vanzettija itd.

Komu na ljubo naj torej utihnem s kritiko? Mar onim, ki sabotirajo socialistični pokret, greh pa hočejo napraviti tistim,

ki delajo zanj? Ako moji dopisi škodujejo, čemu ne pišejo drugi take, da bodo koristili Proletarcu, JSZ, Prosveti, SNEJ in drugim dobrim stvarim?

Povedal sem že parkrat, da je tu "poslednji Mohikanec", ki ne visi na dveh straneh plota. Sodrugi povsod se lahko zanesajo nanj. In kdor misli, da v svojih opisih pretrivavam, naj pride sem in sam opazuje, pa bo videl, kdo je kdo v Clevelandu. — Frank Barbič.

Komunisti proslavljajo svojo 20-letnico

Cleveland, O. — Komunistična stranka je imela tu 21. septembra shod v proslavitev svoje 20-letnice, ki je bila vzlic napihnjemu navdušenju žalostna stvar. Glavni govornik je bil komunistični glavar Earl Browder, ki je dejal, da je Poljake izdal Chamberlain, ne pa Stalin. Stalin je poslal svojo armado na Poljsko zato, da osvobodí Belorusie in Ukrajince. Napadal je Anglijo in neposredno Francijo, ker po novi "komunistični liniji" ni več Hitler sovražnik miru in demokracije, ampak Anglija. Pred dobrih mesecem je Browder propagiral "zvezo proti agresorjem", zdaj pa brani agresorja Hitlerja. Mesec tega je pozival v vojno proti njemu vse demokratske sile, zdaj poziva svoje pristaje v propagando proti Angliji.

Socialistična stranka v Clevelandu je k temu komunističnemu shodu izdala poseben letak, v katerem je citirala, kaj je Browder govoril predno je bil sklenjen Hitlerjev moskovski pakt in apelirala na komuniste, naj stopijo na svoje noge, namesto, da bi se sukali kot marionete v korist nacizma ter vrtoglave sovjetske vnanje politike.

Browder je napadal posebno social demokrate (pristaše newyorskkega New Leadra), češ, da skušajo to deželo zaplesti v vojno na strani Anglije in Francije, a pri tem je pozabil, da je on skušal isto, dokler mu ni treščil v glavo brzobjav, da je Rusija sklenila prijateljstvo s Hitlerjem.

Browderja je predstavil udeležencem shoda neki črnce, ki je o njemu dejal, da je največji proletarski voditelj, kar smo jih imeli v tej deželi. Kdo ve, če ne bo ta veliki "voditelj" nekoč imel v svoji stranki tako pogubno mnenje, kakor ga imata Browderjeva prednika Benjamin Gitlow in Jay Lovestone. Tudi nju so na komunističnih shodih predstavljali za "največja delavska voditelja", a danes sta po evangeliju zvestih komunistov renegata, izdajalca in tako dalje. Ako bi bila v Rusiji, bi se morala najprvo izpovedati in nato se navžiti svinčenk.

Zelo dobro izjavo je ob priliki tega shoda dal o komunistih socialist John Somerlatte. V zadnjih štirih letih so komunisti pustili svojo "revolucio-

narno linijo" in zajadrili v šovinizem in v zvezo s Hitlerjem za razdelitev poteptane Poljske.

Nagnusno je bilo poslušati Browderja, ko je obsojal Anglijo za izdajalko Poljske in opravičeval nemško-rusko invazijo. Udeležba na shodu je bila precejšnja, toda starega navdušenja ni bilo vzlic prizadevanju komunističnih oratorjev, da ga ustvarijo. Imeli so tudi kolekto in rekli, da so nabrali "obljub" (pledges) in v gotovini okrog \$1,300.

Poročevalec.

Travers Clement o nevtalnosti in vojni

Chicago. — Zadnji petek je predaval v klubu št. 1 tajnik socialistične stranke Travers Clement. Glavni del njegovega govora se je tikal socialistične kampanje proti vojni. Je za nevtalnostni zakon kot je sedaj v veljavi, kajti vsaka sprememba bi lahko bila povod k nadaljnim spremembam in končno privedla to deželo spet v vojno, kakor zadnjič. Navzoči so Traversa vpraševali, da-li njegov mnenju ne koristimo s sedanjim nevtalnostnim zakonom Hitlerju in ako zmaga, mar ne bo vojna nevarnost za to deželo še bolj povečana.

Odgovarjal je, da kar se tiče simpatij, je nedvomno večina ameriškega ljudstva z Anglijo in Francijo, ampak vojna, ki se razpletja v Evropi, je borba imperializmov in naj zmaga katerikoli stran, mir bo spet tak, da bo vključeval vzroke za nove vojne, kakor jih je versalski mir.

Diskuzija se je nato razvijala tudi o socialističnem tisku, o agitaciji, o volilni kampanji prihodnje leto in o delavskem gibanju vohče.

Tajnik kluba Chas. Pogorelec je poročal o finančnem in drugem stanju kluba, Frank Udovč o pevskem zboru "Sava", Frank Zaitz pa je poročal da vpripori dramski odsek našega kluba v nedeljo 29. oktobra komedijo "Zenitev". Vršila se bo v dvoran SNPJ. — P. O.

"Enoglasno"

Vse, kar je sklenjeno v Nemčiji, z njenimi 90,000,000 prebivalci, je sprejeto "enoglasno". V imenu vseh glasuje firer.

Zaveznika Chamberlain in Daladier

Na sliki na vrhu je angleški premier Chamberlain in pod njim predsednik francoske vlade Daladier, ki pravita, da z vojno ne odnehata do-

Chamberlain ne bo hitlerizem za smerom poražen. Po porazu Poljske je zdaj glavno bojišče na zapadni fronti in na morjih. Hitler Chamberlainu in Daladierju odgovarja, da je Nemčija ne samo pripravljena vztrajati v vojni več let, nego bo tudi zmagala. Ker ji je angleško-francoska blokada zaprla dovoz potrebščin po morju, se sanaisa, da jih ji bo pošljala sovjetska Unija, Rumunija, Jugoslavija in Madžarska.

20-letnica najstarejšega slovenskega doma v Ohio

V nedeljo 24. sept. se je vršilo slavlje dvajsetletnice Slovenskega doma na Holmes ave. v Clevelandu (Collinwoodu), ki je najstarejši slovenski dom v tej državi. Lastujejo ga večina ma katoliške organizacije in posamezniki, da si so dvorana razpolago tudi naprednim društvom.

K slavlju Slovenskega doma na Holmes Ave. je imela Ameriška Domovina pozdravni članek, v katerem pravi med drugim:

"Slovenski dom je napredoval in počasi odplačeval dolg. V slabih časih umanj, v dobrih več. Razni odseki pri Domu so bili aktivni in pomagali k plačevanju dolga. Tako je bilo dolgo časa zelo aktivno pevsko društvo Sč. č. dramski odsek Lilija, ustanovila se je čitalnica, odsek Mladi Slovenci. Zelo mnogo, res zelo mnogo, je pomagal in pomaga k uspehu Doma gospodinj-ski odsek, ki se je ustanovil leta 1928. Ta odsek je uredil kuhinjo in pripravil kuhinjsko posodo, da se lahko potreže 500 gostom naenkrat. Kupil je lične zavese pri oknih in sploh stvari vse, da se izboljša Domova prostora, pa pri tem ne trpi Domova blaginja, ker vse to napravi odsek z svojimi prireditvami.

Slovenski dom ima izredno dober in preudaren direktorji, ki ne trosi denarja in ne zida luksuznih prizidkov, ampak lepo počasi odplačuje na dolg. Direktorji ne obremenjuje z novimi dolgov poslopja, ker vidi, da je Dom tak kot je, dovolj za potrebe naroda. Saj je narod potreboval, ko si je zidal Dom, predvsem dvorane za seje in prireditve. Narod ni imel v mislih izdati za kulturo in izobrazbo dolgih bar in razkošnih točilnic. Kakor je Dom sedaj, zadostuje in bo zadostoval i za bodoče. Dom s tem izhaja in plačuje obveznosti, da bo narod kmalu rekel: to je zdaj naše, vse je plačano! In kadar bo vse plačano, potem pa, če bo potreba kazala, se lahko še kaj napravi. Tako dela vsak dober gospodar."

Ta ocena "A. D." je torej ob enem prikrita kritika na upravi Slovenskega narodnega doma in Slovenskega delavskega doma. Slednji je nedavno imel slavlje otvoritve svojega novega prizidka, v katerem je kegljišče, balin šče, moderen razkošen bar in kuhinja.

Vprašanje nevtalnosti USA povzročja razlike v nazorih tudi v unijah CIO in AFL

(Nadajevanje s 1. strani.) gočo pomoč proti "agresorjem". To skakanje sem in tja jim seveda ne more graditi ugleda.

Škoda komunistov v delavski politiki

Silno veliko demoralizacije so komunisti povzročili tudi na polju samostojne delavske politične akcije. S svojimi velikimi gmotnimi sredstvi in "frontnimi" organizacijami so se zaleteli s politično akcijo v demokratsko stranko v Penni, v Michiganu, v minnesotsko farmarsko-delavsko stranko, v progresivno v Wisconsinu, pred leti v socialistično itd. Zdaj se jih vsi otepajo, razen pustolovcev, ki nimajo česa izgubiti.

V Minnesoti so odbili od farmarsko-delavske stranke federacijo unij AFL, ki je najjača organizirana delavska skupina v državi in bila glavni graditelj te stranke. Na svoji kongrenciji v Duluthu je s 374 proti 163 glasovi sklenila, da se umakne iz politične akcije in ne bo več indorsirala kandidatov v politične urade.

Ogromna škoda

Škoda, ki so jo povzročili razni agenti provokatorji in nezreli "unijški" voditelji v delavskem gibanju, je ogromna. In kakor drugod, je očitno tudi v tej deželi, da so komunisti s svojo zavratno taktiko — pa bila brutalno sarova ali hinavsko priljiznjena, pomagali k zmagam reakcije in prilivali olje na ogenj fašističnim skupinam. Marsikdo, ki bi rad verjel nasprotno, taji to resnico, kar pa ji ne vzame veljave.

Vprašanje je le, ali se bo v tej zmedi dobila med socialisti dovolj močna skupina, posebno v vodstvu, ki bo kos novi nalogi, kajti baš stanes vidimo, kako potrebna bi bila delavstvu v Zed. državah močna socialistična stranka.

KONVENCIJA HBZ POTEKLA BREZ VAŽNIH SPREMENB

(Nadaljevanje s 1. strani.)

127 glasov in protikandidat Vinski 119.

Glavni blagajnik je spet Vinko Vuk, ki je dobil 141 glasov in Sankov 105. To so člani izvršnega odbora, ki steje s podpredsednikom pet članov. Od teh je dobila "mašina" (kakor jo označujejo hrvatski listi opozicije) Butkovića in Derkosa, opozicija pa Boyda, Kovača in Vuka. V političnih razpravah ni med njimi nikake razlike.

Za predsednika nadzornega odbora je bil izvoljen Mato Oreškovič s 187 glasovi. Zanj je glasoval tudi ves komunistični blok, v povražilo pa je morala Oreškovičeva struja glasovati proti kandidatom, ki so bili na komunistični črni listi. Nadzorni odbor HBZ šteje 7 članov.

Silno so se razni faktorji trudili, da vržejo glavnega urednika hrvatskega dela "Zajedničara" Mišana Petranka. Tudi on je bil nekoč vnet pristav komunistov. Zdjaj jih mrzi in udarja po njih kolikor more. Vsi Petrankovi nasprotniki so se združili za njegovega tekmeča Grkinića, ki je uposlen v glavnem uradu. Zmagal je Petrank s 27 glasovi večine. Predlog za odobritev Petrankovega dela v uredništvu glasila je bil po dolgotrajni burni debati sprejet s precejšnjo večino.

Za urednika angleškega dela "Zajedničara" je bil ponovno izvoljen dosednji urednik, Michael Horvath. Kot že omenjeno, je bil tudi on kandidat opozicije za glavnega tajnika in propadel s 1 glasom.

Upravitelj poviška (mladinskega oddelka HBZ) je John Badovina, vrhovni zdravnik je dr. Josip H. Pavlinac in pravni svetnik Zvonko Marohnić. Za vrhovnega zdravnika je kandidiral tudi Slovenec dr. Arch, a dobil je le malo glasov. Za pravnega svetnika se je potegovalo kakih 5 kandidatov.

HBZ ima v Des Plainesu blizu Chicaga otroško zavetišče, ki ga že mnogo let upravlja G. Kutuzović. Starejši čitatelji "Proletarca" se ga lahko spominjajo, ko je pomagal Teodoru Cvetkovicu urejevati hrvatski socialistični tednik "Radniško Strazho". Pozneje je šel s komunisti, toda ne dolgo. Na tej konvenciji so delovali proti njemu posebno hrvatski duhovniki. V letakih, ki so jih izdajali, so trdili, da ga nikoli nihče ne vidi v cerkvi, da je brezverec, da so otroci v zavetišču pod njegovim vodstvom brez potrebnega krščanskega pouka, in da bi moral tako službo imeti duhovnik, ne lajik. Neki katoliški delegat je v debati o Kutuzovičevih službi vpil, da je vsakdo, ki nima katoliške odgoje, slabši nego živina. Vzlic veliki gonji in intrigam proti njemu je bil Kutuzović ponovno izvoljen brez protikandidata in učni sistem v zavetišču ostane kot je bil sedaj. Otroci, katerih roditelji ali skrbniki tako žele, morajo biti pošiljani v cerkev, učiti se vero-nauka in moliti. Toda v zavetišču samem ni obilnega vero-nauka.

Precejšnja sprememba je nastala v porotnem odboru. Dosedanji tajnik porote Milan Kirin je bil poražen. Dobil je 100 glasov, njegov nasprotnik John Tomecal pa 137. "Radniški Glasnik" z zadovoljstvom ugotavlja, da je bilo poleg Kirina poraženih več drugih prosvjetešev. Tomo Bečenić, ki je bil nekoč zelo delaven v JSZ, je bil v porotni odbor ponovno izvoljen.

Prihodnja konvencija bo čez 4 leta v Chicagu. Največ glasov poleg Chicaga je dobil za sedež prihodnje konvencije Portland, O.

Plače so bile nekaterim odbornikom prilično zvišane. Gl. predsednik Butković je v svojem poročilu pojamral, da ima HBZ skoro 100,000 članov, toda njemu odborniki so sorazmerno z drugimi organizacijami najslabše plačani. Nove plače so, glavni predsednik \$300 mesečno, glavni tajnik \$275, bolniški tajnik in gl. blagajnik po \$250 na mesec, urednik eden \$275 in drugi \$225, zdravnik in odvetnik po \$250 vsaki, upravitelj mladinskega oddelka \$250, in upravitelj otroškega zavetišča \$275. Plače vsem so oile zvišane razen zadnjemu.

Minimalna plača moških klerkov v glavnem uradu je \$150 na mesec in klerkinj pa \$100 na mesec. Plača knjigovodju je zvišana na \$200 mesečno.

Precej obsežna je bila razprava o vprašanju unije v tiskarni. Zdjaj je tiskarna HBZ ni še priznala. Glavno sporno vprašanje je, kdo naj najema delavce v tiskarno. Glavni odbor zahteva to pravico zase in vrh tega hoče, da se najema Hrvat. Večina delegatov je hotela, da tiskarna dobi vsihek znak, a nihče ni podpiral vsihek zahtev unije. Urednik angleškega dela "Zajedničara", ki je ob enem tudi upravitelj tiskarne, je dejal da prejema on za ti dve službi manj plače na teden kakor pa na primer presman, ki ima \$52.50 na teden.

Unija zahteva, da se odslovi sedanja mailerje, to je one, ki lepijo naslove na glasilo, nakar bi ona najela druge. Zdjaj vrše to dela članice HBZ veliko cenejše kot unijski mailerji, toda vzlic temu je njihova plača dobra v primeri s plačami deklet v splošnem.

Predlog, da se vprašanje unije v tiskarni HBZ poveri v rešitev glavnemu odboru, je bil soglasno sprejet.

Konvencija je sprejela precej resolucij, med njimi tudi določbe za pravila, da se HBZ v društvi in kot organizacija v celoti ne peča z verstvom in politiko. Toda delegati, ki so bili v Pittsburghu 14 dni (vključevši nedelje) so se pečali ves čas z blokci — narodnimi, katoliškimi, privatnimi, fašističnimi (domobranci), pohajali na prireditve komunistov, narodnjakov; in se udeleževali sestankov. Blokovi je bilo toliko, da so nekaterim že do grla zaglušili, toda so razpadli šele z razpustitvijo konvencije. Ena izpustitvijo konvencije. Ena izpustitvijo konvencije.

med političnih resolucij, ki so jo prejeli, je indorisanje Roosevelta za tretji termin. V kampanji so mu obljubili pomoč vse Zjednice z njenimi 90,000 člani.

Mnogo razprave je bilo o vprašanju, kako naj HBZ čim bolj pomaga starim članom, ki so brez imovine in izgubili prilike za zaslužek.

Zanimivo je, da se je v HBZ v sedanji gospodarski krizi klerikalni vpliv jako razvil. Na konvenciji leta 1921 — ki se je tudi vršila v Pittsburghu, je bil na nihi: Duhovniki, ki so prišli na konvencijo ono leto kot delegati svojih društev, je predsednik konvencije imenoval za "vratarje". Na tej konvenciji bi si tega ne upal storiti.

Odnos za resolucije je predlagal, da se v otroškem zavetišču HBZ uvede obilgaten verski pouk. Debata o nji je bila burna in izgledalo je, da bo duhovščina zmagala, ki se je, kot že omenjeno, posebno obregala ob upravitelja Kutuzovića. Pri glasovanju se je izreklo 115 deležatov za obilgaten verski pouk in 129 proti.

Predlog, da se dovoli na konvencijah glasovati tudi glavnim odbornikom, je propadel. HBZ ima 29 glavnih odbornikov in drugih od konvencije izvoljenih uradnikov, ki imajo na konvencijah vse delegatske pravice, razen glavne, in to je pravico glasovanja.

JUGORAS ZA "DEMOKRACIJO"

Jugoslovanski Radniški Savez (Jugoras) je zveza unij v Jugoslaviji, ki jih kontrolira vladna stranka. Njen predsednik je ob enem predsednik vlade. Socialiste so lani in letos odstranili iz delavskih zbornic in s pomočjo vladne propagande, s kontroliranjem volitev in služb ima Jugoras tudi "večino" na svoji strani.

Ta vladni Jugoras bi se rad polatil vseh delavskih ustanov in sicer na "demokratičen" način.

"Delavska Politika" poroča o tem: "Takoj po sprejemu deputacije svobodnih strokovnih organizacij pri novem ministru socialne politike g. dr. Budisavljeviću, so se odpravili tudi Jugorasovci na to pot. Delegacija je vodil tajnik Delavske zbornice v Beogradu Mitić, nekdanji 'vatrehi komunisti', ki je dolgo časa sedel tudi v centralnem odboru komunistične stranke v Moskvi. V svojem nagovoru na ministra je rekel, da so stanje, v katerem se nahaja delavstvo v naši državi, zakrivili predstavniki marksističnega gibanja, ki so s svojo pasivno politiko v delavskih socialnih ustanovah dopuščali, da se je delovni čas zvišal na 20 ur dnevno in da so mezde padle izpod najpotrebnejšega minimuma. Odkar pa je prišel Jugoras je nastopilo poboljšanje. Jugoras je za polno samoupravo v delavskih socialnih institucijah in razpis volitev ter vodenje teh ustanov in duhu zakona o zaščiti delavcev. Take demagogije že zlepa nismo slišali."

Seveda, ako ne bi bilo tako stroge cenzure, bi "Delavska politika" o taktiki teh nekdanjih "vatrehih" komunistov, sedaj vladnih ljudi, pisala vse bolj določno in ostrejšje.

Trockisti v ofenzivi

Trockisti smatrajo, da je pakt med Nemčijo in Rusijo olje na ogenj njihovemu boju proti Stalinu. Leon Trocki je izjavil, da je pakt s Hitlerjem kapituliranje fašističnemu imperializmu. Edina dobra stran tega sporazuma je po Trockijevemu mišljenju razgalitev Stalina in zlomljenje hrbtenice kominterne. Svetovni proletariat bo maščeval izdajstvo Kremlna, pravi bivši sovjetski vojni komisar, in pohodil trap kominterne.

Seja kluba št. 27 JSZ. Cleveland, Ohio. — V petek, dne 6. oktobra bo redna seja kluba št. 27 JSZ. Ker bo na dnevnem redu več važnih zadev, priporočam članstvu, da se je udeleži v obilnem številu. — Josephine Turk, tajnica.

ZAPISNIK KONFERENCE KLUBOV JSZ IN DRUŠTEV PROSVETNE MATICE ZA ZAPADNO PENNSYLVANIJO

Konferenca klubov JSZ in podpornih, kulturnih ter drugih društev Prosvetne matice za zapadno Pennsylvanijo se je vršila v nedeljo 20. avgusta 1939 v dvorani društva Postojnska Jama št. 118 SNPJ v naselbini Strabane, Pa.

Tajnik Jacob Ambrozich otvoril zbravanje ob 2. pop. Po združitvi navzočih in omeni, da so na dnevnem redu zelo važne točke, čim pa je malo. Zato apelira na navzoče, da naj vsakdo izpravi stvarno.

Za predsednika konference izvoljen česnik ml. iz Strabane, za zapisničarja pa Vincent Peternel (Strabane).

Zapisnik prejšnje konference se prejel kot šitan.

Dopisil. — Pismo, ki ga je poslal tej konferenci Chas. Pogorelec, tikajoče se agitacije za Proletarca, klube JSZ in Prosvetno matico, sprejeto na znanje s sklepom, da se o priporočilih sklepa v tozadevnih točkah dnevnega reda.

Poročilo tajnika - blagajnika Ambrozicha se odobri.

Organizator John Terčelj poroča o delu in namelih te organizacije in poudarja, da smo s svojim delovanjem na pravi poti. Tudi tisti, ki zdaj morda še verjamejo zavajalcem, bodo sprevideli, da nam delajo krivico in bodo pomagali v naših akcijah.

Poročila zastopnikov. — J. Hrvatin (Pittsburgh) poroča, da duh zavednosti v njihovi naselbini ni zamrl, niti ni omajen. Ne z lažmi, ne s pomočjo "narodnih" dnevoj ga ne bo mogoče zatreti. Napredna skupina bo delovala proti zavajanju, ki se ga usiljuje našemu ljudstvu pod vsakojakimi pretevzami in maskami.

Kavčič (Sygan) pravi, da vrši v našem gibanju njihova naselbina in polni meri svojo dolžnost. Zagotavlja, da bo delavski stvari enako zvesta tudi v bodoče.

Kermel, Burgettstown, poroča, da če ne bi bile ekonomske razmere tako slabe, bi lahko zrli glede našega pokreta z veseljem v bodočnost.

Cesnik in Tekavc (Strabane) sta poročala o stanju in delu kluba št. 118 JSZ. Klub po številu članov ni močan, toda toliko jačji je v svojih aktivnostih. Ambrozich (Moon Run) je poročal za klub št. 175 in Močnik za društvo št. 88 SNPJ. Delujejo za napredek in pomagajo vsaki dobri delavski akciji.

Sirc od društva št. 89, Midway, je izvajal, da je njihova

naselbina zavedna in bo tudi ostala. Omenil je tudi priprave za slavlje 35-letnice SNPJ za 16. sept.

Perper in Gorenc (Imperial) izvajata, da so aktivni za delavsko stvar v vsakem oziru. Društvo se zahvaljuje Prosvetne matici za poslano deklamacije, ki so bile predvajane 4. julija na slavlju 35-letnice SNPJ.

Hrvatini (Pittsburgh) od društva št. 118 SNPJ navdušuje navzoče za povečanje aktivnosti v prid našega programa, ki je odkrit in vsakemu odprta knjiga.

Peternel (Strabane) pravi, da je društvo št. 118 SNPJ, katerega zastopca, vedno na straži proti zavajalcem in zahrbitnim laži-zdruditeljem, ki ribarijo v kalnem. Kritiziral je Johna Terčelja in druge člane glavnega odbora SNPJ, ker niso nastopili dovolj energično proti "Nepreju" zaradi njegovih laži o SNPJ in Proletarcu.

Zastopnik društva št. 287 SNPJ, Burgettstown, pravi, da dovoljno delujejo.

Anna Berdnik (Bridgeville) od društ. št. 295 SNPJ pravi, da zadovoljivo napredujejo v svojih aktivnostih in da žele tej konferenci čimveč uspeha.

John Terčelj od federacije SNPJ pravi, da je bil kritiziran radi nekaterih svojih nastopov tudi na njenih sejah, toda čas je pokazal, da je bil v pravem.

John Fradel, Latrobe, pravi, da bi bilo treba več delovati za ohranitev Proletarca. V ta namen naj bi imeli prireditve, katerih prebitki bi šel v tiskovni sklad našega glasila. Poroča, da se je v ta namen posvetoval s sodrugimi in somišljeniki v raznih naselbinah in upa, da bo mogoče aranžirati v korist Proletarca dramsko predstavo ali kaj drugega, da bo privlačno in uspešno.

Razno. — John Terčelj predlaga, da ker je blagajna konferenčne organizacije izčrpana, naj nji v korist priredimo veliko zabavo s primernim spredom. O predlogu govore Hrvatini. Tekavc in več drugih, na kar je soglasno sprejet.

Več zastopnikov društev S. N. P. J. ogročen omenja smrdljivo gonjo "naprejevske" kije, ki jo vodi proti SNPJ in njenemu glavnemu odboru. Po razpravi, katere so se udeležili skoraj vsi navzoči, sklenjeno, da se apelira na glavni odbor, da naj proti zlobnim lažnjivcem odločno nastopi. Ob enem je konferenca izrekla odboru

Kdo je v današnji krvavi tragediji resnično ukanjen?

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Rusijo in Japonsko je bil sklenjen istočasno kot so nemške armade udre na Poljsko. Lahko torej izgubimo — dasi nekateri na to z gotovostjo prisegajo, da je Rusija izdala Kitajsko in žrtvovala poljsko republiko v korist svojih imperialističnih ambicij. Nemčija je izdala svojo "protikomunistično" zvezo in ob enem povečala svoj teritorij in prirodna bogastva, kar je "praktična politika". Na cedilu pa sta ostali demokratični velesili — Anglija in Francija.

Ali je duče ukanjen? Zdi se, da italijanski diktator ni odobral Hitlerjevega skoka s paktom v Kremelj, a ko je uvidel, kako hitro je bila Poljska pogažena, je pohvalil nemško strategijo, naredil po poljski državi križ in svetoval Francozom in Angležem, naj pošljejo svojo armado domov, kajti vojno so že izgubili. Ob enem je namignil, da ni še pozabil svojih zahtev in je tudi pripravljen planiti v vojni meze — na strani Nemčije. V Rimu so uverjeni, da je Nemčija v pogodbi z Rusijo ogromno pridobila in Italija najrajše skoči tja, kjer si obeta gotovo zmago in dovolj plena.

"Ukanjenja" v Aziji

Pakt med Rusijo in Nemčijo je navidezno ukani posebno Japonsko. Hitler je bil drugega mnenja. Diplomaciji v Tokiu je sporočil, da še je pametna, naj likvidira spor z Rusijo na mirnen način. To bo japonsko armado osvobodilo za akcijo proti Kitajski in za potisnjenje angleškega imperializma iz Azije.

Kos takega sporazuma med

Moč ruske armade

Lasi doktrinar tujeno o armadi so...

Lasi doktrinar tujeno o armadi so... vendar razvidno, da mislijo o nji generalji štobi drugih držav boljše nego sovoro. Sovjetska armada je dobro oborožena, tehnično fino opremljena in razdeljena v dve glavni ednici: ena v Aziji (za slučaj napada z Japonsko), in druga na zapadu, kjer se je pripravljala za vojno z Nemčijo. Ta novarnost je zdaj s nenapadalnim paktom s Hitlerjem odstranjena, povečala pa se je novarnost za obstoj vseh naših dežel, ki leže med Rusijo in Nemčijo.

Na sliki so vojski ruske zapadne armade, ki so bili poslani na "osvobodjevalno" misijo.

SNPJ popolno zaupanje.

Volite odbora. — Za tajnika-blagajnika konferenčne organizacije ponovno izvoljen Jakob Ambrozich, in za organizatorja John Terčelj.

Priporočano je, da naj bi se konferenčno organizacijo več oglašalo. Predlagano, da se naj v ta namen izvoli publicijski odbor. Vanj so izvoljeni Lovrenec Kavčič, Vincent Peternel, Joe Hrvatini, M. Gorenc in John Fradel.

Predsednik konference s. Česnik se zahvali društvu št. 138 SNPJ za dvorano, ki so jo nam dali za to zborovanje brezplačno, in zaključil sejo s pozivom, da se vsi udeležimo piknika, ki je prirejen v korist te organizacije in drugih naših aktivnosti.

Vincent Peternel, zapisnikar.

Uspehi vzlic oviram

Moon Run, Pa. — Vzlic razmeram, v kakršnih smo, je bil piknik kluba št. 175 JSZ dne 3. sept. jako uspešen. Udeležba je bila obilna iz domače okolice, pa tudi drugih gostov je bilo precej.

Vreme nam ni bilo naklonjeno. Zaradi suše je bilo na vrtu in sploh povsod kupe prahu. Pa smo prosili dežja, da bi bilo prijetnejše v naši prosti naravi. Nismo bili uslišani.

Čistega prebitka je okrog \$60. Pomagale so tudi članice tukajšnjega gospodinjkega kluba. Prav lepa hvala vsem, ki so sodelovali pri raznih delih, da smo posetnike lahko dobro in točno postregli.

Tukajšnji gospodinjki odsek se je potrudil prirediti tudi pravo vinsko trgatve, in to na prostem. Članice so si zelo prizadevale, da je bila stvar čimboljše pripravljena.

Seje našega kluba se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu. Člani so prošeni, da se jih redno udeležujejo. Le s skupnim zanimanjem in sodelovanjem drag z drugim bomo v stanju pomagati naši in skupni delavski stvari. Delavci, v ta namen pristopite v klube JSZ.

Jacob Ambrozich.

Kupovanje s kartami

V Nemčiji ni dovolj, da moras imeti denar, če hočeš kaj kupiti, ampak moraš imeti še kakih ducat kart, ki ti dovoljujejo, koliko lahko kupiš mesa, masla, masti, jaje, gasolina, mila itd. vsak teden ali mesec.

1940

MAREC

CHICAGO, ILL. — Prireditba v korist Proletarca v nedeljo 3. marca v dvorani SNPJ.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 31. marca v dvorani SNPJ.

JUNI

CHICAGO, ILL. — Piknik v korist Proletarca v nedeljo 30. junija na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Listen to and Advertise over

PALANDECH'S YUGOSLAV RADIO

Folk Songs and Music Tamburitza Orchestra

Station WWAE, Every Sunday 1 to 2 536 S. Clark St., Chicago — Har. 3006

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 1475

424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na čas in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost riapram listu.

Delavski listi

Socialist Call in New Leader sta izšla za minuli Labor Day v slavnostni obliki. Prvi je bil posvečen skoro izključno socialistični aglaciji, drugi pa boju proti fašističnim strujam in komunistom. "Socialist Call" je izšel na 6. straneh in New Leader na 10.

Milwaukee Evening Post, ki ga sestujejo unije AFL, je izšel dne 1. sept. na 56 straneh. Tedenik je eksperiment milwaukeeških unij. Ni vzroka, čemu ne bi mogel uspeti, kajti unije imajo gmotna sredstva za vzdrževanje takega časopisa in moralno silo, da ga razširijo med delavstvom. Enako kot unije v Chicagu sijajno priliko, da si ustanove svoj tedenik. Prav tako v Clevelandu in drugje.

Grčija hrani meso

Grška vlada je ukazala, da ne sme ob pondeljkih, sredah, petkih in nedeljah nihče v Grčiji prodajati govedine, svinjine, jagnjetine, perutnine in divjačine, niti ne sme biti iste dni servirana nikaka mesna hrana v hotelih, restavracijah in ne v privatnih domovih. Izjema so samo bolnišnice in klinike. Nihče si ne sme kupiti živil. Dovoljeno jih je kupovati le za sproti. Grčija ni še v vojni, pa je zapovedan post že nad polovico dni v tednu.

Otežkočeno povračanje

Mnogi Američani, ki jih je v Evropi zalotila sedanja vojna, imajo težko dobiti prostor za povratek. Italijanski parniki so obnovili promet, toda vozni na njih je od 30 do 70 odstotkov višja kakor pred to vojno. V evropskih deželah je bilo ob izbruhu sovražnosti okrog 80,000 Američanov.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

OKTOBER

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 29. oktobra v dvorani SNPJ.

NOVEMBER

WEST ALLIS, WIS. — Domača zabava kluba št. 180 JSZ v soboto 11. novembra v Kraljevi dvorani.

WAUKEGAN, ILL. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Illinois in Wisconsin v nedeljo 19. novembra v SND.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 26. novembra v dvorani SNPJ.

CLEVELAND, O. — Koncert soc. Zarje na Zahvalni dan 30. nov. v SND na St. Clair Ave.

DECEMBER

CLEVELAND, O. — Plesna veselica kluba št. 49 JSZ na božični dan 25. decembra v Slov. del. domu na Waterloo Rd.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 dne 31. dec. 1939 v dvorani SNPJ.

1940

MAREC

CHICAGO, ILL. — Prireditba v korist Proletarca v nedeljo 3. marca v dvorani SNPJ.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 31. marca v dvorani SNPJ.

JUNI

CHICAGO, ILL. — Piknik v korist Proletarca v nedeljo 30. junija na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON

OFFICE HOURS: 2:00-4:00; 7:00-8:30 Daily

At 3724 W. 26th Street

Tel. Crawford 2212

At 1858 W. Cermak Rd

4:30-6:00 p. m. Daily

Tel. Canal 1100

Wednesday and Sunday by appointments only

Residence Tel.: Crawford 8440

If no answer — Call

Austin 5700

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNIM JEDNOTAM

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združeno državo (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cievro \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za izposojstvo \$9.00.

NASLOV ZA LIST IN TAJNISTVO JE:

2657 So. Lawndale Avenue Chicago, Illinois

PEACE NOT WAR

We should all be commonly agreed on one important point during the present critical times. And that is that we want peace for America, first, last and always. We have absolutely nothing to gain by participating in Europe's brutal conflict of rival imperialisms. On the other hand, if munition makers succeed in drawing us into the war, an act they are entirely capable of, and anxious for, we have a worse hell staring us in the face than in 1914.

How to keep peace with the man who fortified the Rhine, bullied the Saar into the Reich, helped smash the Spanish republic, seized Austria, destroyed Czechoslovakia, and is now gouging the heart out of Poland, will be a task difficult of accomplishment.

President Roosevelt in his message to the special session of congress recommended a six-point program intended to keep us out of war, which includes—repeal the arms embargo of the present neutrality act; prohibit American ships from entering war zones; prohibit American citizens from traveling on belligerent ships; require belligerent purchasers of American commodities of all kinds, including raw materials as well as munitions, to acquire title to them before they leave this country; prohibit loans and credits to belligerent nations; and continue the existing munitions control board and the system of regulating by licenses the manufacture and export of arms.

How much of this program will be accepted by congress, and how efficacious it will be in keeping us out of war is highly problematical, as long as Wall Street controls the munitions industry and is itching to make profit out of the blood of innocent peoples.

The Declaration Against War unanimously adopted by the National Executive Committee of the Socialist Party, states that, "American people can keep out of war, but only if they assert their power to control their own destiny; to vote on their own wars; to find that their prosperity is in production for peace and not in war trade.

"Only in an America at peace," the statement continues, "can the masses make democracy work so well that it can inspire our brethren in the rest of the world to new faith in it. Only in an America at peace can we offer the maximum possible succor to the victims of Europe's madness. It is an America at peace which can best offer to the world help in those conferences which will lead to peace, disarmament, economic readjustment, justice to minorities and to exploited colonial peoples the world around.

"It is from an America at peace that citizens can best give their aid to movements of the workers for democracy and peace. It is to these movements, weak as they may be in the first days of war, but which war of itself will nurture, that we must look for the ultimate triumph of the peoples of Europe over the forces which would destroy them. To the great task of keeping America out of war and of co-operating with those constructive forces which eventually will put war out of the world, the Socialist party pledges itself and its members. In that task it seeks the support of all men and women of good will."

REFLECTIONS

By RAYMOND S. HOFSES

WHAT MOST PEOPLE fail to realize about the present war in Europe is that it is the death struggle of the capitalist system and that the inevitable result of the conflict is destined to be a new order, whether democratic or dictatorial, will take the economic resources of the world out of private hands and give control to governments.

As I ponder the long steps which have been taken in that direction—not only in totalitarian European nations, but in our own United States as well—I recall those smug and supercilious "liberals" who, for many years, have rationalized their unwillingness to help Socialists make the necessary social and economic changes by voicing a taunting bromide.

"Yes, Socialism will come when the world is ready for it, but it won't be brought about by the Socialists, nor will it come the way you want it." That's what we Socialists had to fight against; and God pity them, these satisfied "liberals" now appear to be right.

I wonder how they like it.

NOT THAT I would call that hateful totalitarianism which is spreading over the earth by the name of "Socialism." Socialists demand not only the social ownership of resources but their DEMOCRATIC MANAGEMENT as well—and the latter demand emphasizes the important difference between what Socialists have been working for and what some nations are getting.

For whether you like fascism or not, whether you are a communist or an anti-communist, you should understand by this time that both are forms of socialization. They are the type of monstrous socialization which we can expect everywhere if we permit the beneficiaries of the unjust capitalist system to run their hateful racket into the ground.

Yes, it's coming! But not in the way we want it to come—almost entirely because there were too many people who were quite content to let Socialists fight their battle alone.

I HAVE SCANT patience with those do-nothing people who refused

to enlist in the Socialist drive against capitalist exploitation when I now hear them bemoan the depredations of dictators. They asked for it and they're getting it—just as we predicted so many times that we were sickened by our own repetition.

Unfortunately, however, time and event never wait for people. We now have had examples of the fact that the time has come for economic socialization—and that if the people don't do the socializing some faehrer will.

★ THAT THE STEPS we have taken in the direction of socialization in America have been short and mincing is due entirely to the fact that the economic and political crisis on this side of the Atlantic ocean is less severe than in Europe. But the initial steps have been taken—make no mistake about that.

The very first effort of the New Deal—the NIRA—was a step toward the socialization of the national economy. Other steps have led the nation into the field of a nationalized PEOPLE; direct relief, WPA, subsidized farmers, food stamps for the poor, NYA, CCC—all these have their counterparts in the bread lines, labor camps and economic boards of poorer and more-threatened nations which have gone farther along the road of totalitarianism.

★ HERE IN AMERICA we still have political democracy. But we'd better use it—QUICKLY and CORRECTLY. We can't travel a road and not eventually come to the end of that road. We can't trust our destinies—and our hopes for an adequate relief check—to politicians who are hell-bent upon continuing a system which no longer functions, without having the coming socialization take on all the characteristics of fascism.

Socialization is coming—just as lazy "liberals" predicted it would come. If we want it to come as Socialists desire the change to be made—without the sacrifice of democracy—if we want to preserve civil liberty and human dignity in the process, WE, the people, have to make the change.

Travers Clement Spoke at Branch 1 Meeting

Chicago. — The first subject up for discussion at the meeting of Branch 1 JSF, last Friday, after accepting reports of the Dramatics Committee now occupied with preparations for our Fall dramatic presentation, "Sava" reports on their activities, Cook County and others, was the neutrality issue now a subject of common discussion everywhere.

Some members present wanted to know how it is possible for Socialists, Communists, fascists, and bundsmen to all occupy the same camp on the neutrality issue. National secretary, Travers Clement, who was present as the speaker of the evening, explained why these groups each are against repeal of the arms embargo provision of the neutrality law, and why the Socialist Party is against repeal which would give us exactly the same law under which we went into the last war, and why the Socialist Party is in favor of extending the embargo act to include shipping of unfinished war products also.

In regard to the 1940 campaign, the National Executive Committee at its meeting in New York set up a special committee to explore the ground for possibility of organizing an independent farmer-labor party under which all militant labor groups could be rallied. Among the issues around which a campaign could be centered, he mentioned the undemocratic election laws enacted under Roosevelt, which are more severe than ever and practically eliminate third parties.

Joseph Drasler.

BRANCH 1 JSF WILL STAGE "ZENITEV"

Chicago.—In compromise to those who had long desired that our Branch stage a comedy once again, for it has been a long time since the last one, the Dramatics Committee has selected "Zenitev", a Slovene comedy, full of deep, wholesome, domestic humor.

It is a three-act comedy by Nikolaj Gogol, famed Russian playwright, centering around an elderly gent, who, rather late, decides he ought to marry.

Sunday, October 29, is the date on which it will be first presented in Chicago, in the SNPJ Hall.

Slovenes, who look forward each year to our dramatic presentation, have a treat in store, and we ask that you reserve the date.

EDITOR'S MAIL

Cudahy, Wis. — I am sending you my renewal to Proletarec. Had no idea it was so far past due.

No doubt you have learned of the death of my father in June. He was only 57 years old and died from cancer of the stomach.

My father, Lawrence Bratanic, was a subscriber to Proletarec as long as the paper is in existence. He always praised it highly for its honesty and the fearless manner in which it presents the truth. I remember how he often chose articles written by the editor, Frank Zaitz, and read them aloud to us. He did not merely glance at Proletarec but read the whole paper completely. He read English papers also, and German papers, but never as thoroughly as he did Proletarec.

Yes, he read aloud to us from Proletarec whatever he thought we should know. I can assure you he did not do this with any other paper. I believe I don't have to tell you that he liked it very much, and perhaps that is one of the reasons why I like it too. — Louise B. Jursey.

(Readers of Proletarec will recall that Louise B. Jursey not only reads Proletarec but has contributed articles regularly in the past, a practice we would like to see her continue in the future. Every time we learn of the passing of another of our staunch old pioneers, it is profoundly felt as another gap in Labor's ranks which will be difficult to fill.—Editor.)

SOCIALIST REVIEW

The September-October issue of the Socialist Review is now on sale and can be secured from the national office of the Party at 15c per copy.

In addition to the Socialist Party's statement on the European War, this issue contains the following articles: The New Imperialist War, by Herbert Zam; The War and the Communists, by Lillian Symes; A Sit-Down Strike Against War, by Harold E. Fey; After The Soviet Munich, by Herbert Zam; The Challenge of 1940, by Travers Clement; Need for Labor Peace, by Joel Seidman; Roosevelt and Latin America, by S. Fanny Simon; Progressive Mexico, Backward U. S. A., by Clarence Senior; British Policy in Palestine, by Besalel Sherman; Contradictions and Perspectives of Fascism, by Otto Bauer. Socialist Review is the official theoretical organ of the Socialist Party of the United States.

EFFICIENCY

Feng Yuhsing, a Chinese general who embraced Christianity, and persuaded his 10,000 soldiers to follow suit, then baptized them at one stroke with a fire hose.—Neal O'Hara.

Something About The Artists

In Which Some Famous Men Are Taken Off Their Pedestals and Examined

(Continued)

Raphael, ranked by many as the greatest painter in history

We have all heard the remark, usually uttered by some sophisticated snob who knows no better, "Oh, it's by Raphael." He still remains to this day the darling of pious peasant-wives, and sentimental school-marmes doing culture-pilgrimages, and in short, of all those who wish to develop their emotions at the expense of their brains, and to shut their eyes to the grim realities of life, out of which alone true and vital beauty can grow.

Raphael was the son of a court painter, and his life was one of ease, swift achievement, and applause. He was gifted with all the graces of body, also a genial and winning nature. He studied the work of one painter after another, and acquired all the powers of each. He became so famous that his life was "not that of a painter, but of a prince." Ambassadors from the wealthy and powerful besieged his doors, and waited for months in hope of an interview.

What was the secret of his fortune? you may wonder. The answer is, he painted the ruling class of Italy, in their physical beauty and their material luxury and splendor. In order to flatter their vanity, he painted them as all the saints and demigods of the Catholic mythology. Every trace of asceticism disappeared out of church art; the Christian gentlemen and mistresses and virgins and gods and saints of Raphael are full-throated and full-bosomed and ruddy-cheeked pictures of prosperity. Their ecstasies were never permitted to interfere with their digestions.

In this manner Raphael flourished. He had so many commissions to portray new popes and cardinals, new annunciations and transfigurations and illuminations and immaculate conceptions, that he could not fill them all. He remained to the end the perfect exemplar of leisure-class art, with never a thought for the poor.

Victor Hugo

It is only a step from the sublime to the ridiculous, and following Victor Hugo one often takes that step. But the masses of the people knew that the core of his beings was a passionate devotion to liberty and justice; therefore they took him to their hearts, and his life is so blended with theirs that Victor Hugo and revolutionary France are two phrases with one meaning.

Born in 1802, Victor Hugo lived to be eighty-three years old, and went on writing and working to the very end, so that the story of his life carries us through practically the whole of the nineteenth century, during which he was not satisfied with only contemplating its diseases; he sought remedies, and became a convert to revolutionary ideals.

In addition to his plays, he wrote fiction and prose, and in every field he became the new sun of France. But he was not content with literary laurels; he went on seeking a remedy for the bourgeois disease. He espoused the cause of the poor workingman at every turn.

When the French parliament was overthrown by Louis Napoleon, who then made himself emperor, Victor Hugo sought to rouse the people, barricades were raised in the streets and mass street fighting took place. The poet fled to Brussels from where he was exiled later, and while in exile, wrote, after ten years' labor, "Les Miserables," which appeared simultaneously in eight capitals of the world.

Into this novel Hugo poured all his passionate devotion to liberty, equality and fraternity; likewise his blazing hatred of cruelty and tyranny. He tells the story of an escaped convict who reforms and makes a success of his life, but is pursued by the police and dragged back to prison. Incidentally, the poet gives us a vast picture of the France of his own time, and the lives and struggle of the proletariat. The figure of Jean Valjean is one of the great achievements of the human imagination, and his story is a treasure of the revolutionary movement in every modern land.

From the lives of these four men we can readily see that, as some men achieved fame through catering to the leisure class, ready to come to them at their beck and call, like poodle dogs, others came from the workingclass, were trained in the hard school of poverty and hardship, and served the working class.

The latter, who faced life's realities and wrote and painted them as such, are preferable reading to those who sheltered themselves in the houses of the rich and produced mythology. — Joseph Drasler.

LABOR MUST BACK ITS OWN PRESS

The power of the press is realized only too well by the enemies of progressive trade unionism today, and the subsidized press which appears in solid array in every dispute is an evidence that they take advantage of it.

The working men to a great extent have been blind to this great power, and as a result have failed to succeed. They must brush the scales from their eyes and see the situation just as it is. They must see that they have papers that will speak for them in times of trouble and will educate at all times. To have such a friend he must be supported. The labor editor should receive the active aid of every laboring man to the end that he may be strong to battle for the right.

Every working man should make it part of his duty to uphold, as much as it lies in his power, the local labor papers. Big capital knows the power of the press and supports it liberally. In return they represent all social phenomena in a light which is favorable to their prerogatives. —Bakers' Journal.

THE SPECIAL SESSION OF CONGRESS

There is much disagreement about the arms embargo and there will be a long discussion concerning it. Some say the debate will last a month or more and there is much speculation as to the outcome. It is reported that the president had the assurance of a majority before he called the special session, but the outcome will depend upon what the senators and representatives hear from the country.

When congress gets through with the embargo question, we hope it will proceed to provide that this country shall not engage in any overseas war without a referendum vote of the people; also that it will proceed to solve the unemployment problem on a peace-time basis. That would help mightily to keep our country out of war.

Union label buyers play as important part as labor union bargainers.

AMERICAN COMMUNIST HYPOCRISY

If anything were needed to convict the American Communist party of hypocrisy—a hypocrisy which is based upon absolute subservience to the Stalin regime in Soviet Russia—the about face on the subject of war which was promptly made by the followers of Earl Browder when Joe Stalin became a satellite of Adolf Hitler—completed the evidence. Indeed, we now know that even the term "American" is a misnomer when applied to the Browderites. Their viewpoint, tactics and objectives are not even their own, but come ready prepared from the Kremlin.

Up to the time that Hitler and Stalin entered into economic and non-aggression alliances, the "Commies" were the most ardent supporters of the so-called "democracies" of Europe. Almost any issue of the Daily Worker would have convinced even a new reader that they were straining at the leash to get after the Nazi devils with guns and bayonets.

The change which has taken place within Communist ranks has been complete and abject and subject to no other explanation than that they are simply obeying orders.

Now the defense of the democracies has given way to a vehement and almost tearful plea for peace. Now—and only since Joe Stalin issued the orders—the Munichmen are the devils of Europe. We call attention to this fact without intention to criticize the Soviet leaders for policies affecting themselves, but merely to unmask the servile duplicity of their American dupes.

Only the woefully uninformed were fooled by the Communist professions of love for democracy and their willingness to have this country enter a war against Hitler. Now, however, there is no excuse for anybody to be in doubt about their objectives. They are for the Soviet Union, first, last and all the time. Their hope for war was based upon the wish, if not the belief, that other European nations might bleed themselves white and thus enable Russia to dictate terms to the capitalist world.

In the latter hope they were understandable and, according to their own lights at least, justifiable. But what justification can they give for their sudden about face, now that the Soviet Union is an economic ally of Hitler?

Compare the sad — and silly — position in which the "peace-loving" Communists now find themselves with the position taken by the Socialists of America. Socialists, too, are against war. They were against war all along. Their opposition to bloodletting is based upon the same sound, workingclass principles today as before the Moscow-Berlin alliance. Those principles were enunciated at a recent convention of the Young People's Socialist League in the statement: "This is not our war, we are not your army."

Twenty years ago the Socialists of America permitted their movement to be split rather than become the vassals of a Russian regime which preached the philosophy of dictatorship. Socialists view democracy as something not to be surrendered. Their program is positive and cannot be altered either by the actions of a foreign dictator or by the economic interests of the American plunderbund.

Socialists are against war because they offer an economic plan which will result in peace as logically as capitalism results in war. War and dictatorship comes because the Socialist plan has been rejected, which is all the less reason why Socialists should either join in the slaughter or bow to the dictators. —Reading Labor Advocate.

REVIVED IMPOSSIBILISM

About the most futile method of facing the problems of these tragic days is to moan over and over again that they are due to the profit system and to solemnly declare that this system must be replaced by a democratic cooperative order. We do not disagree with these basic ideas, but the immediate problem we face is not the abolition of the profit system; the problem is: what shall we do NOW, considering that not one-tenth of one per cent of the population is agreed on the necessity of a cooperative commonwealth?

War in Europe is a glaring fact. Its repercussions are now felt here. "Communazi" barbarism is a threat to the working masses all over the world. The depression is a fact, so is the tragic war in the labor movement, the terrible plight of the farmers, the continuance of mass unemployment, and many other important facts and problems.

But can we meet these problems by merely throwing up our hands and droning that they all have their roots in the profit system? Certainly not. They require intelligent thinking as to what course we should take NOW.

In 1904, a group appeared in the American Socialist movement which insisted that all immediate problems and measures were bunk and that we should confine our educational work to a demand for the abolition of the profit system. Thinking was an arduous task for members of that group who became known as "impossibilists," and a revival of that futility is of no more service to the masses now than it was 35 years ago.

—New Leader.

BRANCH 27 MEETING

Cleveland, Ohio.—All members of Branch 27 JSF, are notified that our meeting date is Friday evening, October 6, in the usual place. This is an important meeting that every member should attend.

Josephine Turk.

Malice sucks up the greater part of her own venom, and poisons herself. —Montaigne.

NO CAUSE FOR FOOD PRICE RISE

Recent rises in retail food prices are not justified by any shortage of food supplies, according to Secretary of Agriculture Henry A. Wallace.

In Consumers' Notes, a weekly bulletin issued by the consumers' council division of the department of agriculture, Wallace is quoted as saying:

"Through the ever-normal granary plentiful quantities of wheat and corn and cotton have been stored by the farmers and the government."

POLAND PARTITIONED FOR ITS FOURTH TIME

Poland was partitioned for the fourth time when German and Soviet high commands agreed upon lines of demarcation between the two armies which give approximately half of Poland to Russia.

Whether the carving done by the reich and red armies would be final remained for decision as a possible creation of a Polish buffer state between Germany and the U. S. S. R. But for the present Russia is to take all of Poland east of the line beginning at the East Prussia frontier, where the river Pissa crosses into Poland.

Minute events are the hinges on which magnificent results turn. In a watch the smallest link, chain, ratchet, cog, or crank, is as essential as the mainspring itself. If one fails out of the whole will stand still.—Cummins.

"HOW NOBLE IN REASON!"

"For two and a half hours, Londoners filled underground air raid shelters while German bombing planes attempted to raid the city and British planes fought them off."—News dispatch from London.

"What a piece of work is man! how noble in reason! how infinite in faculty! in form and moving how express and admirable! in action how like an angel! in apprehension how like a god!"—William Shakespeare.

"MIGHTIER THAN THE SWORD!"

